

Inclusivity in Sephardi Liturgy

Isaac Montagu

מתיר אסורים :

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
זוקף כפופים:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
מלביש ערמים :

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
הנותן ליעף כח:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
רוקע הארץ על תמים :

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
המבין מצעדי גבר :

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
שעשה לי כל צרכי :

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
אוזר ישראל בגבורה :

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
עושר ישראל בתפארה :

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
שקרבו לעבודתו:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
שקראנו עבדיו:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
שבראנו בצלמו:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם,
המעביר חבלי שנה מעינינו ותנומה מעפעפינו:

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו
שתצילנו היום ובכל יום מיום מעזי פנים ומעזות פנים.
מאדם רע. ממצר רע. מחבר רע. משכן רע. מפגע רע.
ומלשון הרע. ממלשינות. מעדות שקר. משנאת
הבריות. מעלילה. ממיתה משנה. מחלים רעים.
ממקרים רעים. מדין קשה ומבעל דין קשה. בין שהוא
בן ברית ובין שאינו בן ברית:

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו
שתצילנו היום ובכל יום מיום מעזי פנים ומעזות פנים.
מאדם רע. ממצר רע. מחבר רע. משכן רע. מפגע רע.
ומלשון הרע. ממלשינות. מעדות שקר. משנאת
הבריות. מעלילה. ממיתה משנה. מחלים רעים.
ממקרים רעים. מדין קשה ומבעל דין קשה. בין שהוא
בן ברית ובין שאינו בן ברית:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר קדשנו
במצותיו וצונו על דברי תורה:

והערב נא יהוה אלהינו את דברי תורתך בפנינו
ובפיפות עמך בית ישראל. ונהיה אנחנו וצאצאנו
כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמחה: ברוך אתה
יהוה המלמד תורה לעמו ישראל:

Birkot haShahar

According to the Talmud (Berakhot 60b) these blessings are meant to correspond to the following actions:

- When you hear the rooster crowing
- When you open your eyes
- When you stretch and sit up
- When you stand to get out of bed
- When you dress
- When you step onto the ground
- When you begin to walk
- When you tie your shoes
- When you cover your head

The final three have been through many incarnations. While some traditional versions are phrased in the negative, these all emphasise positive aspects of a personal Divine relationship. Additionally, in their formula, they are all-inclusive. These particular wordings come from the Cairo Geniza, and are recorded in the siddur of R' Yitzhak Sassoon, a rabbi in the contemporary New York Syrian community.

D

N

A

T

S

ברוך אתה יי
אלהינו מלך העולם,
אשר נתן לשכוי בינה
להבחין בין-יום ובין לילה.

בא"ה אמ"ה, פוקח עורים.

בא"ה אמ"ה, מתיר אסורים.

בא"ה אמ"ה, זוקף כפופים.

בא"ה אמ"ה, מלביש ערמים.

בא"ה אמ"ה, רוקע הארץ על-המים.

בא"ה אמ"ה, המכין מצעדי-גבר.

בא"ה אמ"ה, שעשה-לי כל-צרכי.

בא"ה אמ"ה, אוזר ישראל בגבורה.

בא"ה אמ"ה, עוטר ישראל בתפארה.

בא"ה אמ"ה,
שקרבתנו לעבודתו.

בא"ה אמ"ה,
שקראנו עבדיו.

בא"ה אמ"ה,
שבראנו בצלמו.

Blessed are You, יהוה,
our Elohim,
Sovereign of the Universe...

...who has given us the capacity to
distinguish between day and night.

...who opens unseeing eyes.

...who liberates the bound.

...who straightens the bent.

...who clothes the naked.

...who spreads the Earth over oceans.

...who guides human steps.

...who has made all that I need.

...who dresses Yisraél in might.

...who beautifully crowns Yisraél.

...who gathers us close
to serve THEM.

...who calls us
THEIR servants.

...who has created us
in THEIR image.

*Barukh Attah Adonai
Elohenú melekh ha'olam...*

*...asher natan lasekhvi yinah
lehayhin bén-yom
uyén laylah.*

...pokéah 'ivrim.

...mattir asurim.

...zokéf kefufim

...malbish 'arummim.

...roka' ha-arets 'al-hamayim.

...hamékhin mits'adé-gayer.

...she'asah li kol-tsorki.

...ozér Yisraél big'yurah.

...otér Yisraél betif-arah.

*...shekéreyanu
la'avodató.*

*...shekra-anu
'avadv.*

*...shebera-anu
betsalmo.*

The Congregation sits during the reading of the Torah (except for the Ten Commandments). Seven men (or occasionally nine or eleven men) are called to the reading of the weekly Torah portion, plus an additional one, the Maftir, to read the Haftarah. It is a prerogative of a Cohen to be called first, and for a Levite to be called second. Children stand while their father or grandfather is called. A woman stands for her father, grandfather and optionally for her husband. When the Maftir is called, the Reader repeats at least the last three verses of the Parashah, or reads the special portion assigned for that Sabbath. If the Haftarah is to be read by one who is not yet thirteen years old, an adult is called to the Torah in his place.

On the New Moon two Scrolls are taken out. In the first, the Parashah of the week is read, in the second 'And on the Sabbath day', until 'be offered', Numbers 28:15, p. 508. The Haftarah is Isaiah 66:1. If the New Moon falls on Sunday, the Haftarah is I Samuel 20:18–42. If a Sabbath with special Haftarah coincides with such a day, the special Haftarah is read, followed by the first and last verses of that for the New Moon or eve of New Moon. On a Sabbath during Hanukah two Scrolls are taken out. When this falls on New Moon, three Scrolls are used, in the second of which the portion for the New Moon is read.

On Shabbat Bereshit (the first after Simhat Torah) see p. 423

If a Cohen is called first, the Reader says

Cohen, approach. May — (name) present himself and read from the Torah. May his rock (the Lord) protect him.

Non-Cohanim are called as follows

May — (name) present himself and read from the Torah. May his rock (the Lord) protect him.

For the penultimate portion of the Torah add, after the name, the Hebrew word Samukh (meaning 'approaching the completion of the reading')

For the last portion of the Torah add, after the name, the Hebrew word Mashlim (meaning 'completing the reading')

After Kaddish Le'ela (see p. 219, see p. 530 for when there is more than one Scroll) the Maftir is called. He is called by name only when reading from a second or third Scroll. Otherwise he is called Maftir

For additional formulae used for calling up to read the Torah, see p. 369

הקהל יושבים בעת קריאת התורה חוץ מקריאת עשרת הדברות. ועולים לקריאה ד' גברים או ט' או י"א לפי הצורך והמפטיר אינו מן המניין. וכל עולה לתורה בניו ובניו ובנותיו עומדים לכבודו עד שישיים את הברכה שלאחר הקריאה. זכותו של כהן לעלות ראשון ואחריו עולה לוי והמפטיר חוזר וקורא לפחות שלשה פסוקים מסוף הפרשה או קורא מהספר האחרון (ב' או ג'). כשקטן קורא את ההפטרה יעלה איש 'במקום מפטיר'. בשבת ראש חודש מוציאים ב' ספרי תורה א' לפרשת השבוע והמפטיר קורא בספר ה' 'וביום השבת' בפרשת פינחס עיין דף 508 ומפטיר בסוף ספר ישעיהו 'כה אמר יי השמים כסאי'. אם חל ר"ח ביום א' מפטירים בשמואל א' ויאמר לו יהונתן מחר חדש'. כשיש הפטרות קבועות כגון ד' פרשיות אין לבטלן ואומרים אחריהם פסוק ראשון ואחרון של הפטרת ר"ח או 'מחר חודש'. בשבת חנוכה מוציאים ב' ספרי תורה א' לפרשת השבוע וב' לחנוכת המזבח עיין דף 509 ואם חל בר"ח מוציאים ג' ספרי תורה וקריאת ר"ח קודמת לשל חנוכה.

בשבת בראשית עולה ראשון חתן בראשית ואחריו חתן תורה הכרזות תמצא בדף 422

לכהן מכריז

כֹּהֵן קָרֵב וְכֵהֵן. יַעֲמֹד הַשֵּׁם הַטּוֹב הַגָּבִיר (הַפְּחוּר) ... דִּי ... לְקִרְוֹא בַּתּוֹרָה. יִשְׁמְרֶהוּ צוּרוֹ:

וכשקורא לישראל לעלות מכריז

יַעֲמֹד הַשֵּׁם הַטּוֹב הַגָּבִיר (הַפְּחוּר) ... דִּי ... לְקִרְוֹא בַּתּוֹרָה. יִשְׁמְרֶהוּ צוּרוֹ:

וכשמכריזים לעולה הקודם למשלים מוסיפים פלוני ... סָמוּךְ:

ולאחרון שבעולים מכריזים פלוני ... מַשְׁלִים:

ואומר המשלים או הש"ץ קדיש לעלא בדף 218 עיין דף 532 לסדר ב' וג' ספרים

ואחר כך מכריזים 'מפטיר' ללא שם אלא אם כן קורא המפטיר בספר ב' או ג' מַפְטִיר:

ראה הכרזות מיוחדות לעולים לתורה בדף 368

Keriat haTorah

Reading Torah is a central mitzvah, but unusually, is mainly performed by a surrogate. Someone is called up to read a section, says a blessing over reading, and the Reader responds "amen" and is thus able to read on their behalf.

Call up Olim with the below formulary.

Words in grey vary, and further honorifics may be used. When naming both parents, say the mother and then the father. The prefix 'די' is traditional in some Sefaradi communities due to its shared usage in Portuguese, Ladino and Aramaic, and has the advantage of being appropriate for all genders.

(1st aliyah only: כהן, נא לקרב ולכהן
Kohén, please approach and act as Kohén

Kohén, na likrov ulkhaén)

נא לעמוד השם הטוב
[שם] די [הורים]
לקרוא בתורה.

Please rise, the good name
[name] of [parents]
to read from the Torah.

*Na la'amod hashem hatoy,
[name] de [parents]
likro baTorah.*

(עולים):
יְיָ עִמָּכֶם

(קהל):
וְיִבְרַכְךָ
נְיִיבְרַכְךָ
אֶלְיִבְרַכְךָ

(עולים):
בְּרַכּוּ אֶת־יְיָ הַמְּבָרֵךְ

(קהל):
בְּרוּךְ יְיָ הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד

(עולים):
בְּרוּךְ יְיָ הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל־הָעַמִּים,
וְנָתַן לָנוּ אֶת־תּוֹרָתוֹ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה.

☞ Said after the reading:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
נָתַן־לָנוּ (אֶת־תּוֹרָתוֹ) תּוֹרַת
אֱמֶת, וַחַיִּי עוֹלָם נָשַׁע בְּתוֹכֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה.

(One called up):
be with you יהוה

(Community):
May יהוה bless you

(One called up):
Bless יהוה, the Blessed One

(Community):
Blessed is יהוה who
blesses forever and ever!

(One called up):
Blessed is יהוה who
blesses forever and ever!

Blessed is יהוה, our *Elohim*,
Sovereign of the Universe,
who has chosen us from all
nations and given us THEIR
Torah. Blessed are You, יהוה,
who gives the Torah.

☞ Said after the reading:

Blessed is יהוה, our *Elohim*,
Sovereign of the Universe,
who has given us **THEIR**
Torah, a Torah of truth, and
planted eternal life within
us. Blessed are You, יהוה,
who gives the Torah.

(Olim):
Aḏonai 'immakhem

(Kahal):
m: Yevarekhekha
f: Yevarekhekh Aḏonai
nb: Yevarekhekhe

(Olim):
Barekhu et Aḏonai
hamevorakh

(Kahal):
Barukh Aḏonai
hamevorakh le'olam va'ed

(Olim):
Barukh Aḏonai
hamevorakh le'olam va'ed

Barukh Attah Aḏonai
Elohénu melekh ha'olam
asher baḥar banu mikol-
ha'ammim, venatan lanu et-
torato. Barukh Attah Aḏonai,
notén haTorah.

Barukh Attah Aḏonai
Elohénu melekh ha'olam,
asher natan-lanu (et-torato)
torat emet, vehayye 'olam
nata' betokhénu. Barukh
Attah Aḏonai, notén haTorah.

Service For Zeved Abat

(Naming of a Newborn Baby Girl)

On the first Shabbat after the birth of a baby girl, the father is called to the Torah. At the conclusion of his Aliyah, the following ceremony takes place:

The following verse from The Song of Songs is sung:

יוֹנָתִי My dove, in the clefts of the rock, in the crevices of the step, show me your countenance, let me hear your voice, for your voice is pleasant and your countenance is becoming.

If it is the first child of the couple, the following verse is sung as well.

אַחַת One is my perfect dove, the only one of her mother, pure to the one who bore her, daughters saw her and acclaimed her, queens and concubines, and they have praised her.

מִי May He who blessed our matriarchs, Sarah, Rivkah, Rachel and Leah, Miriam the prophetess and Avigayil, and Queen Esther the daughter of Avihayil, bless (this) delightful girl and may her name be (girl's Hebrew name) the daughter of (mother's name), with good fortune at an auspicious moment. May she be brought up in health, peace and tranquility. May her father and mother merit to see her happiness and her wedding. May she have male children, wealth and honor, vigorous and fresh, fruitful in old age. And may it be His will, and say, Amen.

זבד הבת

(Naming of a newborn baby girl)

On the first Shabbat after the birth of a baby girl, the father is called to the Torah. At the conclusion of his Aliyah, the following ceremony takes place:

The following verse from שיר השירים (The Song of Songs) is sung:

יוֹנָתִי בַּחֲגִי הַסֵּלַע בְּסֹתֶר הַמְּדֻרָּה הָרְאִינִי אֶת-מְרָאִיךְ הַשְּׁמִיעִינִי אֶת-קוֹלְךָ כִּי-קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרָאִיךָ נָאוֶה:

Mi paloma, en reskisyos de la penya, en enkuyverta del eskalon, azme ve-er a tu vista, azme oir a tu boz, ke tu boz savroza i tu vista donoza.

If it is the first child of the couple, the following verse is sung as well.

אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי אַחַת הִיא לְאִמָּהּ בְּרָהּ הִיא לְיֹלְדָתָהּ רְאוּהָ בָנוֹת וַיֹּאשְׁרוּהָ מְלָכוֹת וּפִילֵגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ:

Una eya mi paloma mi prenizma, una eya a su madre, klara eya a la ke la paryó, la vyeron ijas i la byen aventuraron, reynas i donzeyas i la alavaron.

מִי שֶׁבָּרַךְ אֲמוֹתָנוּ שָׂרָה רַבֵּקָה רַחֵל וְלֵאָה וּמְרִים הַנְּבִיאִים וְאַבִּיגַיִל וְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָּה בֵּת אֲבִיחַיִל, הוּא יְבָרַךְ אֶת-הַיִּלְדָּה הַנְּעִימָה (הַזֹּאת) וַיִּקְרָא שְׁמָהּ בִּישְׂרָאֵל (פְּלוֹנִית) בֵּת (פְּלוֹנִי) בְּמִזְל טוֹב וּבִשְׁעַת בְּרָכָה, וַיַּגְדֵּלָהּ בְּכִרְיָאוֹת שְׁלוֹם וּמְנוּחָה, וַיִּזְכֶּהּ לְאִבִּיהָ וּלְאִמָּהּ לְרֹאוֹת בְּשִׂמְחָתָהּ וּבְחַפְתָּהּ, בְּבָנִים זָכָרִים, עֶשֶׂר וְכָבוֹד, דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יָנוּבוֹן בְּשִׁיבָה, וְכֵן יְהִי רְצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן.

Zeyed haBanim

After a child is born, it is customary to call up a parent at the earliest possible opportunity, taking precedence over anyone else (aside from Kohanim/Leviyyim) present. Baby naming is a beautiful custom, held either after the aliyah, or in some communities, the whole family process in with the baby at the end of the service, and the child is named in front of an open ark.

The Mi sheBérakh is prefaced by an excerpt from Shir haShirim, with *an additional verse for a firstborn*, both comparing the child to a dove.

There are also countless piyyutim for the birth of a child. We have chosen not to single out any specific one here, and strongly encourage families to explore both your own minhagim and others, either for birth-specific piyyutim, or to choose a piyyut that has meaning to you and your family.

יוֹנָתִי בְּחֻגֵי הַפֶּלַע בְּסִתְרֵי הַמְדִּרְגָּה

הִרְאִינִי אֶת־מַרְאִיךָ

הַשְּׁמִיעֲנִי אֶת־קוֹלְךָ

כִּי־קוֹלְךָ עָרֵב וּמַרְאִיךָ נֶאֱוָה:

(אֶחָת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי אֶחָת הִיא לְאִמָּהּ

בָּרָה הִיא לְיֹלְדָתָהּ רְאוּהָ בְנוֹת וַיֵּאֱשְׁרוּהָ

מְלָכּוֹת וּפִלְגָּשִׁים וַיְהַלְלוּהָ:)

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ,

אַבְרָהָם שָׂרָה,

יִצְחָק רִבְקָה,

וַיַּעֲקֹב וְרָחֵל וְלֵאָה,

וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּמִרְיָם הַנְּבִיאָה

וְדָוִד וְאַבְיָגַיִל

וּשְׁלֹמֹה, וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה

בֵּת אֲבִיחַיִל,

הוּא יְבָרַךְ אֶת־הַיֶּלֶד,

וַיִּקְרָא [שֵׁם] דִּי [הוֹרִים]

בְּמִזְלָ טוֹב וּבְשַׁעַת בְּרָכָה,

וַיַּגְדִּלוּ בְּבְרִיאוֹת שָׁלוֹם וּמְנוּחָה,

וַיִּזְכּוּ לְהוֹרִים לְרֵאוֹת בְּשִׂמְחָה עֲשָׂר וְכָבוֹד,

דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִנּוּבּוֹן בְּשִׂיבָה,

וְכֵן יִהְיֶה רְצוֹן, וְנֹאמַר אָמֵן:

My dove, hiding in the rocky clefts of crags, show your face to me, allow me to hear your voice, for your voice is soothing and your face is stunning.

(My perfect dove is the one and only, the only one to her mother, the brightest one to her one who birthed her. The daughters saw her and were happy for her – queens and concubines both praised her.)

May the One who blessed our ancestors:

Ayraham Sarah

Yitshak Rivkah,

Ya'akov, Raḥel, Lé-ah,

Mosheh, Aharon, Miryam the Prophet,

David Avigayil

Shelomoh, Queen Estér bat Avihayil,

Bless this child,

and call them ____ (name) of ____ (parents).

under a good constellation and at an hour of blessing – may THEY raise this child in health, peace, and repose. May the parents merit to see joy, wealth and honour – may they bear fruit in old age, full of sap and richness. So may it be Your will, and we say:

amén.

Yonaṭi beḥagvé hasela'

beséter hamadrégah,

har-ini eṭ-mar-ayikh,

hashmi'ini eṭ-ḳolékḥ; ki-

ḳolékḥ 'aréy umar-ékh naveh.

(Aḥaṭ hi yonaṭi ṭammaṭi, aḥaṭ hi le-imahh, barah hi leyoladtahh;

ra-uha ṽanoṭ vaye-ashsheruha,

melakhōṭ ufilagshim vayhaleluha.)

Mi shebérakh ayoténu,

Ayraham, Sarah,

Yitshak, Rivkah,

veYa'akov uRaḥel veLé-ah,

uMosheh ve-Aharon uMiryam haNeyiah,

veDavid va-Avigayil

uShlomoh, ve-Estér haMalkah bat Avihayil,

hu yeyarékḥ et-havaleḏ,

veyiḳḳaré [name] de [parents]

bemazzal toy uyish 'aṭ berakhah,

vigaddélu beri-uṭ shalom umnuḥah,

vizakku lahorim lir-ot besimḥah

'oṣher vekhayoḏ, deshénim

vera 'ananim yenuyun beséyah,

vekhén yehi ratson, venomar amén.

Mi sheBérakh al haKahal

Use this space – after the Torah is read but before it is returned to the Hékhāl – to add personal and supplementary prayers. Variations are today written or adapted for natural disasters, for reparations from slavery, and even for very specific instances, but this practice goes back a long time. Some still today add on Kal Nidré, amongst a long list of Mi sheBérakh prayers, one for “A todos nossos Irmãos, prezos pela Inquisição” – our siblings imprisoned by the Inquisition.

Note the beautiful inclusion of *their students* alongside families of members of the Kāhal, showing how much we value learning as a community. Furthermore, as a student or teacher, you are in a way entering a familial relationship, because you are inheriting or passing on your traditions.

D

N

A

T

S

מי שברך אבותינו,
אברהם שרה,
יצחק רבקה,
יעקב ורחל ולאה,
ומשה ואהרן ומרים הנביאה,
ודוד ואביגיל
ושלמה, ואסתר המלכה
בת אביחיל,
וכל הקהלות הקדושות והטהורות,
הוא יברך את כל הקהל הקדוש הזה,
גדולים וקטנים,
הם ומשפחתם ותלמידיהם
וכל אשר להם.

מלכא דעלמא, הוא יברך יתבון,
ויזכה יתבון, וישמע בקל צלותכון,
תתפרקון ותשתבון מכל צרה ועקתא,
ויהא מימרא דיי בסעדכם, ויגן בעדכם,
ויפרוש סבת שלומן עליכם,
וישע ביניכם אהבה ואחווה שלום ורעות,
ויסלק שנאת חנם מביניכם,
וישבור על הגוים מעל צואריכם,
ויקים בכם מקרא שכתוב “יהוה אלהי
אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים
ויברך אתכם כאשר דבר לכם:
☞ Said during the Ten Days of Repentance
ויכתבכם (האל) בספר חיים טובים,
וכן יהי רצון ונאמר אמן:

May the One who blessed our ancestors:

Ayraham	Sarah
Yitshak	Rivkah,
Ya‘aqov,	Rahel, Lé-ah,
Mosheh, Aharon,	Miryam the Prophet,
David	Avigayil
Shelomoh,	Queen Estér bat Avihayil.

and all of the sacred and pure communities – may
THEY bless all of this sacred community – the
grown-ups and the children, them and their
families and *their students*, and all that is theirs.

Sovereign of the universe – it is THEY who blesses
them and THEY who ascribes them merit. It is
THEY who listens to their prayers, THEY who
frees them and rescues them from all pain and
suffering. May THEY provide for them enough for
their needs, protect their wellbeing, and extend
the shelter of THEIR peace upon them.

May THEY plant within them love, friendship,
peace and goodwill and remove from them all
traces of baseless hatred. May THEY smash the
nations who are at their necks and make real the
occasion that is written of: “יהוה the Elohim of
Your ancestors will increase you a thousand times
over, and THEY will bless you just as they said.”

☞ Said during the Ten Days of Repentance
and write them, ÉL, in the Book of Good Life,
Thus shall it be Your will, and we say: *amén*.

Mi shebérakh avoténu,

Ayraham,	Sarah,
Yitshak,	Rivkah,
veYa‘aqov	uRahel veLé-ah,
uMosheh ve-Aharon	uMiryam haNeviah,
veDavid	va-Avigayil
uShlomoh,	ve-Estér haMalkah bat Avihayil,
vekhoh- <i>hakehillot</i> <i>hakedoshot</i> <i>vehatehorot</i> ,	
hu yeyarekh et-kol-hakahal hakadosh hazeh,	
gedolim uktannim,	
hém umishpahtem <i>vetalmidehem</i>	
vekhoh-asher lahem.	

Malka de‘alma, hu yeyarekh yatkhon,
vizakkeh yatkhon, veyishma’ bekal
tselotekhon, tiṭparekun vetishtézeyun mikal
tsarah-ve‘akta, vihé méméra dAdonai
besa‘dekhem, veyagén ba‘adkhem, veyifros
sukkaṭ shelomo ‘alékhem, veyitta’ benékhem
ahayah ve-ahvah shalom veré‘ut,
visallék sin-aṭ hinnam mibénékhem,
veyishbor ‘ol hagoyim mé‘al tsavvarekhem,
vikayyém bakhem mikra shekatuy,
“Adonai Elohé avotékhem, yosef ‘alékhem
kakhem eḏef pe‘amim; viyarekh etkhem,
ka-asher dibber lakhem,”
(veyikhtaykhem (ha-Él) beséfer hayyim toyim.)
vekhen yehi ratson venomar: *amén*.

Bené Mitsvah

This blessing, taken from Beréshīt Rabbah [63:10], is not said by the child, but rather the parent.

There are also countless Bené Mitsvah piyyutim. Again, we have chosen not to single out any specific one here, and strongly encourage families to explore your own.

Holim

Additional to the general Mi sheBérakh, many traditions have a separate version for the sick. Again they vary greatly, however a staple feature is the quotation of Mosheh's famous prayer for Miriam, *Él na refa na lahh* – simple and direct yet perfectly formed, these beautiful five words act as another Tana^{kh} precedent for what prayer should look like. The text here is suitable for any gender or number of people.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
שפטני מענשו של זה.

מי שברך אבותינו,
אברהם שרה,
יצחק רבקה,
יעקב ורחל ולאה,
ומשה ואהרן ומרים הנביאה
ודוד ואביגיל
ושלמה, ואסתר המלכה
בת אביחיל,
הוא יברך את כל-חולי ישראל
ובכללם יברך את-**[שם] די [הורים]**
וישלח רפואה שלמה
בכל-איברים ובכל-גידים.
בדכתיב,
”אל נא רפא נא לה:
אל נא רפא נא לה:
אל נא רפא נא לה:”
שבת היא מלועק, ורפואה קרובה לבא.
(יום טוב הוא)
וכן יהי רצון, ונאמר אמן.

Blessed is יהוה, our Elohim,
Sovereign of the Universe, who has
exempted me from this responsibility.

May the One who blessed our ancestors:

Ayraham	Sarah
Yitshak	Riykah,
Ya'akoy,	Rahel, Lé-ah,
Mosheh, Aharon,	Miryam the Prophet,
David	Avigayil
Shelomoh,	Queen Estér bat Avihayil,

Bless all the sick among Yisraél,
and particularly amongst them bless:

_____ (name) of _____ (parents).

May complete healing be sent
to each and every organ and bone,
as it is written:

Please, *Él*, heal her, please!
Please, *Él*, heal her, please!
Please, *Él*, heal her, please!

We wail even while it is Shabbat (Yom Toy)
so that healing may be quick to come.
So may it be Your will, and we say: *amén*.

Barukh Attah Adonai
Elohénu melek ha'olam
shepetarani mé'onsho shel
zeh.

Mi shebérakh avoténu,

Ayraham,	Sarah,
Yitshak,	Riykah,
veYa'akoy	uRahel veLé-ah,
uMosheh ve-Aharon	uMiryam haNeyiah,
veDavid	va-Avigayil
uShlomoh,	ve-Estér haMalkah bat Avihayil,

hu yeyarékh et-kol-holé Yisraél

uvikhlalam yeyarékh et

[name] de [parents]

veyishlakh refu-ah shelémah

bekhol-évarim uykhol-gidim.

Kedikhti,

“Él na refa na lahh

Él na refa na lahh

Él na refa na lahh”

Shabbat hi (Yom toy hu) miliz'ok,

urfu-ah kerovah layo.

vekhén yehi ratson, venomar amén.

גִּדּוּלוֹת קְדוּשׁוֹת תַּשְׁבַּחוֹת הַדְּאוֹת
וּבְרָכוֹת וּרְגִנּוֹת וּזְמִירוֹת לַמֶּלֶךְ יִמְלֹךְ
אֵל רַם וְנֶשֶׁא חַי וְקַיִים רַם וְנֶשֶׁא גִּדּוֹל וְגִבּוֹר
אִיוֹם וְנוֹרָא מִשְׁכֵּל גָּאִים עֲדֵי אֶרֶץ
יִמְעִיבֵה שְׁכָלָם עַד מֵרִים מוֹעֵזָא מִלְּפָנֶיךָ
בְּחֵדָה עֲגוּיִם עוֹזֵר רַלִּים עוֹנֶה לַעֲמּוֹ
בְּעֵת שׁוֹמֵם אֵלָיו תִּהְיֶה לְאֵל עֲלִיוֹן
הַקָּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא בְּרִיךְ שְׁמוֹ מִשְׁעָה
וְאֶהְיֶה וְאֶהְיֶה וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשִׁעְלָם
מִן הַיָּם לְבָר עֲנֵי שִׁירָם בְּגִילָה לִרְיָה
בְּשִׁמְחָה וְשִׁירָם רַבָּא עֲנֵי וְאֶמְרָרְלָם
מִי כְמוֹכָה בְּאֵלִים וְיִי מִי כְמוֹכָה לֵאלֹהִים
בְּקִרְשׁ נִדְרָא תִהְיֶה עוֹשֶׂה כָּלָא מִי
כְמוֹכָה מִמְלִיךְ כָּל מֶלֶךְ כִּי כָל מֶלֶךְ
הוֹלֵךְ וְעוֹבֵר עֵוִטֵל וְאֶנְדֵּי מִן הַעֲלָם
וְאֵלֶּה הוּא חַי וְקַיִים לְפָנֶיךָ עַד לְבָרָה
נְצִחִים עַד צוֹר יִשְׁעֵנו כְּעוֹ בְּהִים יִשְׁעֵנו

5

10

15

12. שמות טו יא

1. גדולות קדושות. כן באר"צ. בסרס"ג: 'זמירות שירות תשבחות הדאות'.
2. * וברכות ורגנות וזמירות * * * נאמן * 3. חי... גדול. ברומניא כת": 'למלך אל רם ונשא חי וקיים'. בכפא: 'למלך אל רם ונשא'. וגבור איום. ברמב"ם: 'גדול גבור ונורא' וכן בחימן. השווה לוי ב-REJ 53, עמ' 236: 'גבור ונורא'.
7. תהלה. כך בסרע"ג. 8. * הקדוש... שמו * 9. ואהרן... וכל. ראה לעיל עמ' 35, בתפילת ערבית. | כשעלו מן הים. באר"צ, ברומניא ובכפא: 'לך ענו שירה בשמחה רבה כשעלו מן הים ענו ואמרו כלם'. ברומניא כת": 'משה ובני ישראל כשעלו מן הים לך ענו שירה בגילה ברנה בשמחה רבה ענו כלם ואמרו מי כמוך'. 13. מי כמכה ממליך... ואמרו. השווה מאן, עמ' 295: 'מי כמוך ממליך כל מלך. כל מלך חולף ועובר ונוטל ממלוכתו ואתה חי וקיים לבדך. זה צור ישעינו פצו פה ואמרו יי' מלכינו. והשווה אלבוגן, מתוך הגניזה ב-JQR 19, עמ' 244: 'מי בא"י צור ישראל וגואל'. והשווה אלבוגן, מתוך הגניזה ב-JQR 19, עמ' 244: 'מי כמכה... פלא מפי עוללים ויונקים שירה שמעת על הים יחד כלם ענו ואמרו יוי מלכינו מלך חי וקיים שמך עלינו יוי יוצרינו יוי הושיענו חוס ורחם עלינו ברחמך הרבים כי אל חנון ורחום טוב אתה יוי מלך יוי מלך יוי ימלך לעולם ועד קיים עלינו יוי אלהינו מלכותו וכבודו גדלו ותפארתו וקדושתו וקדושת שמו הגדול הוא יוי אלהינו ירחם עלינו וירוח לנו מכל צרותינו ויגאל גאולה שלמה וימלך עלינו מהרה לעולם ועד בא"י צור ישראל וגואלו אמן'. 14. כי כל מלך. השווה מכילתא ויהי בשלה פרשה ח (מהדורת איש שלום תר"ל (תש"ח) מא ע"א).

Emet veYatssiv

Mosheh, Aharon, Miriam and all the children of Yisraél who came up from the sea... The gold words in this passage come from Persian nusah, and are more expansive than just the words in black. As well as the inclusion of Miriam, describing us as all those “who came up from the sea,” creates a beautiful mikveh-like image of the transitional moment at which we became a people.

The context of the Shirat haYam leads onto the quotes from it that follow: Who is like You, exalted in holiness, who does wonders in awesome glory?! [...] יהוה shall rule forever and ever! These raw exclamations were the human response of the children of Yisraél to freedom, contrasting with the quotes from angels, earlier in the shema blessings, in the Yotser. It is on this human note which we conclude this blessing and move to the centrepiece of the Siddur, the ‘Amidah.

S
T
A

תְּהִלּוֹת

לֵאלֹהֵינוּ גִּזְאוֹלָם, בְּרוּךְ הוּא וּמִבְרָךְ,
מֹשֶׁה (וּבְנֵי)/(וְאַהֲרֹן וּמִרְיָם וְכָל־בְּנֵי) יִשְׂרָאֵל
(בְּשִׁעְלוֹ מִן הַיָּם) לָךְ עָנּוּ שִׁירָה
(בְּגִילָה בְּרִנָּה) בְּשִׂמְחָה (וְצִהְלָה) רַבָּה
(עָנּוּ) וְאָמְרוּ כָּלֶם:

מִי כַמְכָה בְּאֵלִים יְיָ,
מִי כַמְכָה נְאֻדָּר בְּקֹדֶשׁ,
נוֹדָא תְּהִלָּת עֲשֵׂה פֶלֶא.

שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְחוּ גִּזְאוֹלָם
לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שְׁפַת הַיָּם,
יַחַד כָּלֶם הוֹדּוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ:

יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד.

וְנֵאמָר: גִּזְאוֹלָנוּ
יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ,
קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל,

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ,
גִּזְאוֹל יִשְׂרָאֵל.

Take

three

Siddur Or veShalom is printed under a Creative Commons CC-BY-SA license.

Glory to the Highest Él,

their redeemer, blessed is THEY.

Mosheh, Aharon, Miriam and all the children of Yisraél who came up from the sea answered You in song with great joy, exclamation, celebration and revelry, they all answered and said:

“Who is like You among the élim, יהוה?”

“Who is like You exalted in holiness, who does wonders in awesome glory?!”

The redeemed praised Your great name with a new song at the edge of the Sea. Together they all thanked You, crowned You and said:

“יהוה shall rule forever and ever!”

And it’s said: our redeemer’s name is יהוה OF LEGIONS, Holy One of Yisraél,

Blessed are You, יהוה, who redeems Yisraél.

steps

backwards...

Tehillot le-Él ‘Elyon go-alam, barukh hu umyorakh, Mosheh (uyné) ve-Aharon uMiriam vekhol Bené Yisraél keshé‘alu min hayam lekha ‘anu shirah yegilah yerinah yesimhah yetsalah rabbah, ‘anu ve-ameru khullam:

“Mi khamokha ba-élim Adonai?”

“Mi kamokha ne-dar bakodesh, nora tehillot ‘oséh fele?”

Shirah hadashah shibehu ge-ulim leshimkha hagadol ‘al sefat hayam, yahad kullam hođu vehimlikhu ve-ameru:

Adonai yimlokh le‘olam va‘ed.

Vene-emar: go-alénu Adonai Tsey-a-ot shemo Kadosh Yisraél,

Barukh Attah Adonai, ga-al Yisraél.

מות על שבת הים ויהא את הים אשר עשה יי
במצרים ויהא הים חת יי ויאמרו ביי ובמשה עבדו
אך ישיר משה ובע ישראל את השיח הזאת ליי ויאמרו כ
לאמר אשריה ליי כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים עז
וקמרתה ויהי ליי לאשונה זה לי ואחותי אבינחנח וממנה
יהי חן מלחמה אשמן מלככות נרעה וחיי ירה בים ומ
ונבחר שלישי טבעו בים סוף תהומות יפסו מעי ידיו
צמחולת כמו אבן ימני יי נא יי בכח ימניך יי תרעץ
אויב וברוב גאונך תהרס קוויך שלח חרונך יאבבנו
כלט וברוח הים נעלמו מעים נעלמו כמי נעלמו דרכיו
תהאיות ככביט אמר אויב ארץ חסיג חלכל שלח
תחלמנו נמי אחיך חסד ידיו ידיו נשבר ביוהר
בסמנו יפ צללו בעוצרת בנדיה ארזים נדי מונכה בליס
אז מי חמור נחל בים נורא תהלית עושה כלא נטו
ימניך תבל עמך ארץ נשית בחסדך לצד צדך חסדך
בעזך א נה קדשך שמנו עמנו יתנו חסדך יושבי
כלשת אן נבדכו ארץ ארץ חסדך נחמנו נחמנו נעור
נמוגו כל יושבי כנען תבל עליהם אימותה וכח נבדו
נרועך ידמו רחמי יי עז ועבור עמך קנתי תביאנו ותטענו

תל ואין להכחיש דהי יצו
מצד חכמה
ויבדן דוד יכין בפסוק
לך יי המדוב והכבוד
כל א' במעדתו ויכבול
אותם עם המלכות
המלכות והמלכות
לכל לראש ויחמור שות
הים במערה ושיר ושנח
מלה במלה והיו כד
לומר איתם המלכות
במלכותם ויכבול
ויבדן דוד ושירת הים
כלי שכל חיותם סוף
לשונות של אבן חסד
בכרבת ושהבח דורש
במלכות ועתיד שירת
הים ומתוך פסוקים של
ויבדן דוד יי ויכבול
בין פסוקי דמזמורה
לשונות ויהא שבת גזון
ויבדן דוד יי ויכבול
לשונות המלכות והמלכות
בה לשונות המלכות
שכל יושבי יי מניעם
וקם

בהר נדב הך נספח לשבחך מלך יי מלך יי מלך יי
ועד כיבד סוס עז ברכבו ובכר שיו בים וישבי בליהם את מי יי
ישראל וכלו ביבשת בתוך הים ויהא חסדך הנביאה אחות אהרן חת הרצונה
בידה ותצא תנשים אחריה בתומב ובמחנות ותע לאה מעים שירן ליו
כיגאה נחה הים ויהא חסדך יוסע משה את ישראל מעים סוף ויהא
למחנה שור וכלפי שלשת ימניו במדבר ויהא מראי מים ויבאו מדתה ולא יכלו
לשתות מים ומדבר כי מים הם על כן קרא שמה מרה וילעו העם על נדב
לאמר מה נשתה ויצעק יי ויהא יי עץ וישלך א המים ומתקו המים
שם שפלו חק ונשפכו ושם נסחו ויאמר אם שמוע תשמע כלקו יי ארץ

וְעַתָּה יְיָ מֶלֶךְ כּוֹתִיָּה קָאִים לְעֵלָם
 וּלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא כִּי בָּא סוֹם מִיָּדָה
 מִדְּכָבוֹ וּמִכְרָשִׁיו בַּיּוֹם וַיֵּשֶׁב יְיָ עֲלֵיהֶם
 אֶת מִי הַיָּם וּבָנִי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בְּיָמָה
 5 סָנוֹף בַּיָּם וַתִּקַּח מַרְדֵּם הַבְּיָאָה
 אֶחָדָה אֶת מֶלֶךְ הַיָּם בְּיָדָהּ
 וַתִּצְאָהָ לָא כָּל הַנְּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתוֹכָם
 וּבְמַחְוֹלוֹת וַתַּעֲנֶן לָהֶם מַרְדֵּם שְׂדֵי
 כִּי גָאָה גָאָה סוֹם וְרָכְבוֹ דְּמָה בַּיָּם
 10 וַיִּסַּע מוֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף
 וַיִּצְאֻהוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת
 יָמִים בְּמִדְבַּר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם לִיבֹא
 מִדְּתָה וְלֹא יָכְלוּ לְשָׁתוֹת מִיָּם מִדְּתָה
 כִּי מַדִּים הָיוּ עַל בֶּן קָדָא שְׂמֵהּ מִדְּתָה
 15 וַיִּלְגּוּ הָעָם עַל מוֹשֶׁה לֵּאמֹר מַה נִּשְׁתָּה
 מִצִּדְעָן אֵל וְגִי וַיֹּרֶהוּ יְיָ עַץ וַיִּשְׁלַךְ
 אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם עַם עַם לֵאמֹר

1. תרגום אונקלוס לשמות טו יח 2. שמות טו יט-כו

5. ותקח מרים. בחימן, בספרד ובכפא מוסיפים פסוקים אלה משמות טו יט-כה, וכן פסוקים שונים אחרים ומקצת מאלה הנוכחים כאן.

שינויי נוסחאות
1. יוי... עלמא. בג אץ.

Vatikkah Miryam

The addition of this passage recalling Miryam is included by some minhagim on days when Shirat haYam is read from the Torah. By others, particularly among Témanim, it is said always.

...found no water. The association of Miryam (who is not named until this passage) with water is derived by Rashi from the sudden absence of water after her death. However, there is connection even in her name, which means 'bitter sea,' and the passage quoted here about a place called Marah (bitter) where the water was undrinkable. Earlier, too, she follows the flow of the river Nile to watch her baby brother Mosheh.

Ki lAdonai

The final excerpt of the Zemirot: three fragments, one verse each from Psalms, 'Oyadya and Zekharya.

ותקח מרים הנביאה

ואחות אהרן את-התוף בידה ותצאן כל- הנשים אחריה בתפים ובמחלות: ותען להם מרים שירו ליהודה כי-גאה גאה סוס ורכבו רמה בים: ויסע משה את-ישראל מים-סוף ויצאו אל- מדבר-שור וילכו שלשת-ימים במדבר ולא-מצאו מים: ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם על- כן קרא-שמה מרה: וילנו העם על- משה לאמר מה-נשתה: ויצעק אל- יהוה ויורהו יהוה עץ וישלך אל-המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסחו: ויאמר אם-שמע תשמע לקול י יהוה אלהיך והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל- חקיו כל-המחלה אשר-שמתי במצרים לא-אשים עליך כי אני יהוה רפאך:

כי ליי המלוכה ומשל בגוים:
ועלו מושעים בקר ציון לשפט
את-הר עשו והיתה ליי המלוכה:
והיה יי למלך על-כל-הארץ ביום
ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד:

Miryam the Prophet,

Aharon's sister, took a tambourine in her hand, and all the women went out after her with drums, dancing. Miryam sang to them: "Sing to יהוה, for THEY is clearly superior. THEY has thrown both horse and rider into the sea." Mosheh led Yisraél from the Red Sea and out to the desert of Shur. They walked for three days into the desert, but **found no water**. When they came to Marah, they were not able to drink the water there, for they were bitter, which is why it was called Marah (bitter). The nation complained about Mosheh, saying, 'What will we drink?!' Mosheh cried unto יהוה and THEY showed him a branch which he was to cast into the water to sweeten it. There THEY tested him and there THEY made for him a law and an ordinance. THEY said: "If you listen, really listen to the voice of יהוה, your Elohim, and do what is right in THEIR eyes, and pay attention to THEIR commandments, and keep all THEIR statutes, then I will not put upon you any of the Egyptian diseases, for I am יהוה who heals you."

For the kingdom is יהוה's; and THEY rules the nations. And saviours will climb Har Tsiyyon, to govern Har 'Esav; and the kingdom will belong to יהוה. And יהוה will be sovereign over the entire Earth; on that day יהוה will be One, and THEIR name One.

Vatikkah Miryam haNeviah
ahot Aharon, et-hatof beyadah;
vatetsena khol-hanashim ahareha,
betuppim uyimholot. Vata'an lahem,
Mir-yam, "**Shi-ru lAdonai ki-ga-oh**
ga-ah, sus verokheyo, ramah yayam."
Vayassa' Mosheh et-Yisraél miYam-Suf,
vayétse-u el-midbar-Shur; vayélekh
sheloshet-yamim, bamidbar velo-
matse-u mayim. Vayavo-u Maratah,
velo yakhelu lishtot mayim mimarah;
ki marim héim, 'al-kén kara-shemahh
Marah. Vayillonu ha'am 'al-Mosheh
lémor, "Mah-nishteht?"; Vayits'ak el-
Adonai vayoréhu Adonai 'éts, vayashlékh
el-hamayim. Vayimteku hamayim,
sham sam lo; hok umishpat, vesham
nissahu. Vayomer "Im-shamo-a'
tishma', lekol Adonai Elohekh;
vehayashar be'énav ta'aseh veka-azanta
lemiitsvotav, veshamarta kol-hukav.
Kal-hamaḥalah asher-santi
veMitsrayim, lo-asim 'alekha,
ki ani Adonai rofe-ekha".

Ki lAdonai hamelukhah; umoshel
bagoyim. Ve'alu moshi'im beHar
Tsiyyon lishpot et-Har 'Esav;
vehayetah lAdonai hamelukhah.
Vehayah Adonai lemelekh 'al-kol-
ha-arets; bayom hahu yihyeh Adonai
ehad ushmo ehad.

I n the mouth of the R ighteous Thou art exalted.
S inging lips of the I nnocent evermore bless Thee.
A rdent words of the B lissful sing of Thy holiness.
A midst praise of the C onsecrate Thou art belauded.
C hoirs of Israel A ssemble to bless Thee.

(Chanted)

For all Thy handiwork must sing Thy praises,
Lord our God, God of our fathers, extolling Thy glory,
lauding Thee in worship and triumphantly adoring
Thee in the words of the psalms of praise of David son
of Jesse, Thine anointed servant.

(Standing)

Therefore, praised be Thou our Ruler for ever, God
our King, great and holy in heaven and on earth. For
to Thee, Lord our God, God of our fathers, pertain
forever song and praise, adoration and psalmody.
To Thee, God of greatness, pertain sovereignty and
dominion, strength, power, greatness and might. To
Thee, holy God, pertain holiness, praise and glory, bless-
ing and thanksgiving. From everlasting to everlasting
Thou art God. Blessed art Thou, Lord our King, great,
glorified and adored,

A uthor of all souls,
B lessed God of praise and wonder,
R uler of all creation,
A dored in songs to please Thee,
M aster of life eternal. Amen.

תְּהַרְוֶמָה	יְשָׁרִים	בְּפִי
תְּהַבְרֶדָה	צַדִּיקִים	וּבִשְׁפָתַי
תְּהַקְדֵּשׁ	חֲסִידִים	וּבִלְשׁוֹן
תְּהַהֲלֵל:	קְדוֹשִׁים	וּבִקְרָב

הקהל מנגיין:

בְּמִקְהֵלוֹת רַבּוֹת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל. שָׁבוֹן חוֹבֶת
כָּל-הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ. יְיָ אֱלֹהֵינוּ נְאֻלֵּהי אֲבוֹתֵינוּ.
לְהוֹדוֹת לְהִלָּל. לְשַׁבַּח לְפָאֵר. לְרוֹמֵם לְהַדְרָה. וּלְנַצֵּחַ.
עַל-כָּל-דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן-יִשִׁי. עֲבֹדָה
מְשִׁיחָה:

מעומד

וּבְכֵן. יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מְלִכְנוּ. הָאֵל הַמֶּלֶךְ
הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ בְּשִׁמּוֹם וּבְאַרְצֵנוּ: כִּי לָךְ נִאֻחַ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
נְאֻלֵּהי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. שִׁיר וְשִׁבְחָה. הִלָּל וְזִמְרָה.
עֲזֹ וּמִמְשָׁלָה. נִצַּחַת. גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה. תְּהִלָּה וְתַפְאֶרֶת.
קִדְשָׁה וּמִלְכוּת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת. לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל
וְהַקְדוֹשׁ. וּמִעוֹלָם וְעַד-עוֹלָם אָתָּה אֵל. בְּרוּךְ אָתָּה יְיָ.
מֶלֶךְ גָּדוֹל וּמְהִלָּל בְּתַשְׁבְּחוֹת:

אֵל הַהוֹדָאוֹת. אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת
בוֹרֵא כָל-הַנִּשְׁמוֹת
רַבּוֹן כָּל-הַמַּעֲשִׂים
הַבוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה
מֶלֶךְ חַי הָעוֹלָמִים. אָמֵן:

Shaharīt

Like other parts of Nishmat, the centrality of language, and the organs of the mouth, as having the power of praise is reiterated here. However, the poem also embeds two names. When laid out correctly, you can see that the noun of each phrase (upright, righteous, pious, holy) spells out the name יצחק and the first root letter of each of the verbs (elevate, bless, sanctify, praise) spells out the name רבקה.

Yitshak and *Rivkah* are unique among the couples of Bereshit for several reasons, including a particular emphasis on the love that they hold for one another (see Bereshit 24:67). Perhaps the semi-coded message here is that it is love, as well as language, which allows us to express our gratitude and praise of the Divine.

שׁוֹעֵת עֲנִיִּים אֶתָּה תִּשְׁמַע,

צִעֲקַת הַדָּל תִּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ.

וְכָתוּב "רַנְּנוּ צְדִיקִים בְּיָי"

לְיִשְׂרָאֵל נְאֻם תְּהִלָּה:"

בְּפִי

יִשְׂרָאֵל

: תִּתְרַם וְאֵם,

וּבִשְׁפִיתִי

צְדִיקִים

תִּתְבָּרַךְ בְּרִי,

וּבִלְשׁוֹןִי

חַסִּידִים

תִּתְקַדֵּשׁ בְּלִשׁוֹן,

וּבִקְרִיב

קְדוֹשִׁים

תִּתְהַלָּל בְּלִל,

קְדוֹשִׁים

You hear
the screams of the weak

You listen
to the cries of the poor,
and save.

It is written:
"The righteous shall exalt
in יהוה, and the upright
shall desire to praise"

With the mouth,
the upright elevate you,
and with the lips,
the righteous bless you,
and with the tongue,
the pious sanctify you,
and with the innards,
the holy praise you,

Shav'at

'aniyyim Attah tishma',

tsha'akat

hadal takshiy vetoshia'.

Vekhatuy: "Rannenu

tsaddikim bAdonai,

laysharim navah tehillah."

Befi

yesharim titromam,

uvsifté

tsaddikim titbarakh,

uyilshon

hasidim titkaddash,

uykerey—

kedoshim tithallal,

Miryam's Well

There is a tradition attested as far back as the Shulkhan Arukh to draw water from wells on Saturday evenings, as the waters of Miryam's well are said to flow at that time, and bring healing and good fortune to those who drink it. Today, we don't draw water from wells, but we can still drink water in Miryam's honour, with this traditional Ladino women's meditation.

In the Torah, Miryam's well is an essential source of support for the Jewish people. The Me'am Lo'ez, a Ladino biblical commentary, describes it as the centre of the camp, that stretched out canals and moats as soon as the pillar of fire stopped. Yet this is all accredited to Miryam posthumously. It is when she is gone, and the Bené Yisraél are without water, that we realise the contribution she was making – a story too common today as well.

יין ביצו
איסעה אגואה
דיל פוזו די לה
סיניורה
די מרים לה
נביאה,
קי סאנה
מי מיליזינה,
אי עודוס
לום מאלים לום קורה,
אי מוס דה
פרנסה סין סאר.

I will drink
this water
from the Well
of the
Sinyorah
Miryam
the
Prophet,
who heals
from medical ills,
and ills of the heart,
and gives us
support with no catch.

Iyo bevo
esta agua
del Pozo de la
Sinyorah de
Miryám
la Neviá,
ke sana
mi melezina,
y todos los
males los kora,
y mos de
parnasá sin sar.

Siddur Or veShalom is printed under a Creative Commons CC-BY-SA license.

Éshet–Hayil

She is clothed in tefillin and tallit... Literally 'she is clothed in strength and beauty'; however the Rishon leTsiyyon HaRav Yisraél Algazi of Izmir, Chief Rabbi of Jerusalem in the 18th Century, said on this line:

This means that she wears tefillin and tallit, [since] they are called 'strength' and 'beauty' [Yom Tov deRabbanan 87b]

From where does he derive this?

First from Berakhot 6a:

"יהוה has sworn by THEIR right hand, and by the arm of THEIR strength" [Yesha'yahu 62:8]. Since it is THEIR left arm, 'strength' must refer to tefillin. [abr.]

Secondly from Midrash Tehillim:

"Let Your work be seen by Your servants, Your beauty by their children" [90:16] Since when one looks at tsitsit, what one sees is the beauty of the Shekinah, 'beauty' must refer to tallit. [abr.]

The derashah continues from here to the end of the poem, and uses each phrase as a springboard to a different halakhic precedent or piece of reasoning, as R' Algazi outlines an argument permitting and even encouraging women to wear tefillin and tallitot, in a little known but powerful text.

אֵשֶׁת-חַיִּל מִי יִמְצָא

וְרָחַק מִפְּנֵינִים מְכָרָה:

בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ וְשָׁלַל לָהּ יָחָסֶר:

גָּמְלָתָהּ טוֹב וְלֹא-רָע כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ:

דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפְשָׁתִים וְתַעַשׂ בַּחֲפֶז כְּפִיהָ:

הִיָּתָה בְּאֵינִוִּית סוֹחֵר מִמֶּרְחֶק תֵּבִיא לְחֶמֶה:

וְתָקַם וְעוֹד לִילָה וְתִתֵּן טָרַף לְבֵיתָהּ וְחֶק לְנִעֲרֶיהָ:

וּמִמָּה שָׂדֶה וְתִקְחָהּ מִפְּרִי כְּפִיהָ נִטְעָה בָּרֶם:

חֲגִרָה בַּעֲזוֹ מִתְּנֶה וְתִאָּמֵץ וְרוּעֶתֶיהָ:

טַעֲמָה כִּי-טוֹב סָחָרָה לֹא-יִכְבֶּה בְּלִילָה נֶרָה:

יָדֶיהָ שְׁלָחָה בְּכִישׁוֹר וְכְפִיהָ תִּמְכּוּ פָלֶד:

בָּפֶה פָּרְשָׁה לְעַנִּי וְיָדֶיהָ שְׁלָחָה לְאֲבִיוֹן:

לֹא-תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלַךְ כִּי כָל-בֵּיתָהּ לֶבֶשׁ שָׁנִים:

מִרְבָּדִים עֲשֶׂתָה-לָּהּ שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה:

נוֹדַע בְּשַׁעֲרֵים בַּעֲלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עַם-זִקְנֵי-אֶרֶץ:

סָדִין עֲשֶׂתָה וְתִמְכֶּר וְחֲגוּר נִתְּנָה לְכַנְעֲנִי:

עוֹרֶהָ לְבוּשָׁה וְתִשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן:

פִּיהָ פִּתְחָה בְּחִכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל-לְשׁוֹנָהּ:

צוּפִיהָ הִלִּיכּוֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עֲצָלוֹת לֹא תִאָּכַל:

קָמוּ בָנֶיהָ וַיֵּאֱשְׁרוּהָ בַּעֲלָהּ וַיְהַלְלָהּ:

רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִּל וְאַתָּה עָלִית עַל-כָּלָנָהּ:

שָׁקַר הָחוֹן וְהַבֶּל הַיָּפִי אִשָּׁה יֵרָאֵת-וְהִיא תִתְהַלָּל:

תְּנוּלָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ וַיְהַלְלוּהָ בְּשַׁעֲרֵים מַעֲשֶׂיהָ:

Who can find a fierce woman?

Her worth would be more than pearls!

Her husband's mind is at ease – what a treasure!

She repays him for good (and not bad) all Her life!

She seeks wool and flax – Her hands want work.

Like a merchant's ship, She brings bread from afar,

She wakes before dawn to fix food for Her family,

She is clever in taking profits from the field – from

Her investments you could plant a vineyard!

She ties a weightbelt on Her hips, bracing Her arms,

She has good taste, but Her lamp shines all night,

Her hands fly to the distaff, palms on the spindle,

She reaches for the poor, She embraces the needy,

Her family isn't scared of snowshowers –

for all of Her household is clothed in crimson.

She makes Herself carpets clothed in purple linen,

Her husband is well-known among the nobility,

She makes sheets and sells them –

She even gives a girdle to the Canaanite.

She is clothed in tefillin and tallit,

She cackles at the day of death.

She opens her mouth wisely –

with Torah of love upon her tongue.

She observes the *Halakhot* of her household –

not eating the bread of laziness.

Her children, husband, and followers,

all rise up and praise her.

Many girls make themselves fierce,

but You are higher than all of them.

Grace lies and beauty fades –

but a woman in awe of יהוה is praiseworthy.

Give Her what's Her's

and let Her deeds be praised among the gates!

Éshet–hayil mi yimtsa,

veraḥok mipininim mikhrakh.

Bataḥ bahh léy ba'lahh, veshalal lo yeḥsar.

Gemalat-hu toy velo–ra', kol yemé hayyeha.

Darëshah tsemer ufishtim, vata'as behéfets kapeha.

Hayetah ka-oniyyot soher, mimerhak tavi laḥmahh.

Vatakam be'od laylah

vetitten terefleyetahh, vehok lena'arotēha.

Zamemah sadeh vatikkahēhu,

miperi khappeha nate'ah karem.

Hagerah be'oz motēha, vate-ammets zero'otēha.

Ta'amah ki-toy saḥrahh,

lo-yikhbeh yalaylah nérakh.

Yadeha shillehah yakishor,

vekhappeha tamekhu falekh.

Kappahh paresah le'ani,

veyadeha shullehah la-eyyon.

Lo–tira leyētahh mishaleg,

ki khol–bétahh layush shanim.

Maryaddim 'asetah–lahh,

shesh ve-argaman leyushahh.

Noḏa' bashe'arim ba'lahh,

beshiyto 'im–zikné–aret.

Sadin 'asetā vatimkor,

vahagor natēnah lakēna'ani.

'Oz–vehadar leyushahh, vatishak leyom aḥaron.

Piḥa patehah vehokhmah,

vetoraṭ hesed 'al–leshonahh.

Tsofiyyah halikhot bétahh, velehem 'atslut lo tokhel.

Kamu yaneha vaye-asheruha,

ba'lahh vayehalelahh.

Rabbot banoṭ 'asu hayil, ve-at 'aliṭ 'al–kullanah.

Sheker haḥen vehēvel hayofi,

ishshah yir-at–Adonai hi tiḥallal.

Tenu–lahh miperi yadeha,

vehaleluha yashe'arim ma'aseha.

Honnénu bizkhuṭ Raḥél imménu

This pizmon is by the Ben Ish Hai, potentially the most well known of the ḥakhamim of Baghdad. His halakhic writings were extremely influential, pulling together many diverse traditions of the Middle East into a single practice.

This piyyuṭ invokes Raḥél, an auspicious figure – see commentary above for Zekhuṭ Imahot. The speaker constantly changes between addressing the Divine and Raḥél, ascribing to her extraordinary amounts of power, yet also prays for her (as well as for us). The poem is as usual filled with references – firstly to verses of prophecy, particularly Yermiyahu and Yisha'yahu, badgering for what was promised us in those texts. Secondly, it quotes established prayer texts ranging from Shabbat services to the Haggadah, repurposing (and even regendering) them to be towards Raḥél.

חַנּוּנוּ יְהִי חַנּוּנוּ, בְּזִכּוֹת רַחֵל אִמֵּנוּ

רַחוּם הָקֵם סִפְתָּהּ, מַהֵר נָא קֵץ פְּדוּתָהּ
קִבֵּל נָא תַפְּלִיטָהּ, וְחֵן תַּחֲזֵן עָלֵינוּ

חַנּוּן תִּבְנֶה אֶת־בֵּיתָהּ, תֵּן שָׂכָר לַפְּעֻלָּתָהּ
תִּקְוָה לְאַחֲרִיתָהּ, וְנִשְׁוֵב לְגִבּוּלָנוּ

לֹא תוֹסִיף עוֹד לְדַאֲבָהּ, חֵישׁ מִלֵּא לָהּ כָּל־טוֹבָהּ
חַי דַּע תִּמְהָ בְּחִיבָהּ, וְקִבֵּץ נִדְחֵינוּ

אֲמַר לָהּ קוֹמִי אוֹרִי, מַעֲפֹר הַתִּנְקָעִי
מִרְאשׁ אִמָּנָה שׁוֹרִי, דּוֹקֵיךְ שֵׁם תִּרְאֵנוּ

מִלֵּךְ פּוֹדֶה וְגוֹאֵל, הָקֵם בְּכַח וְאֵל
אֶת־בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, וְרִיבָה אֶת־דִּיבָנוּ

נַחֵם לְבָהּ הַנִּכְאָה, כִּי לֹךְ נָאָה וַיֵּאָה
בְּהַר צִיּוֹן יִרְאָה, כְּבוֹדֶךָ אֱלֹהֵינוּ

חֵישׁ תִּבְנֶה אֶפְרַיִם, מֵאֲשָׁפוֹת תָּרִים אֲבִיוֹן
אֵל אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן, חֵישׁ תִּרְאִינָה עֵינֵינוּ

גָּרֶשׁ שְׂפָחָהּ וְאִמָּהּ, וְצַר הַשְׂמֹד בְּחִימָהּ
קִדֵּשׁ יוֹנְתָן תִּמְהָ, חֲסִדֶּךָ הַזֹּרֵחַ עָלֵינוּ

אוֹר מִחֶסֶד תֵּן לָהּ, כְּאֲשֶׁר נֶאֱמַתָּ לָהּ
וְהִרְחַב אֶת־גְּבוּלָהּ, שֵׁם כְּדָכַד שְׁמִשׁוּתֵינוּ

וְהִשָּׁב הָעֶטְרָהּ, לְתִמְהָ הַגְּבִירָה
אֶל־פָּנֶיהָ תִּאֲרָהּ, מִפְּנֵיךְ מִלְכֵינוּ

לָהּ יִקְרָא דְרוּשָׁהּ, עוֹזֵה־דָר לְבוּשָׁהּ
שֵׁם לָהּ כֶּתֶר בְּרֹאשָׁהּ, אֶת־עֲדִיָּהּ הִיא תַעֲדָנוּ

הָקֵם נָא בְּחֶסֶדֶיךָ, סִכַּת דָּוִד עֲבֹדֶךָ
אֶת־כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ, חֵישׁ תִּגְלֶה עָלֵינוּ

Grace us, Yahh, grace us,
for the merit of Raḥél our mother.

Mercifully set up her shelter, quick, please
end her exile, please accept her prayers, and
grace all of us with your favour.

Kindly rebuild her house, pay her an income,
give her hope in the end and return us home.

Don't let her pine any longer, fill her soon
with every goodness, to live and know she is
adored, and gather us from our banishment.

Say to her: rise and shine! Shake off the dust,
trust from the beginning, and behold: we will
see your beloveds here!

Sovereign: ransom and redeem, and lift
with strength and divinity, the daughters of
Yisraél, and struggle our struggles.

Comfort the mind of the cowering, for to
you it is fitting and appropriate, to see on
Har Tsiyyon Your honour, our Elohim.

She will quickly rebuild the seat of luxury,
lift the needy from the refuse, É! Elohim from
Tsiyyon – soon our eyes will see!

Banish the slave and servant! Beseige and
eradicate in fury! Sanctify Your simple dove!
Your kindness is the shining light upon us.

Give her light from the love when you spoke
to her! Expand her homeland! Make our
suns out of sparkling rubies!

Return her crown! To the lady, upon her face
she will shine, from Your face, our Sovereign.

She will be called sought after, dressed in
tallit and tefillin; place a crown on her head
such that she luxuriates in her decorations.

Establish, please, out of your kindness and
the shelter of David your servant, the honour
of your Sovereignty; she will uncover us all.

Honnénu Yahh honnénu,
bizkhuṭ Raḥél imménu

Raḥum haḳém sukkaṭaḥh, mahér na kṛets
peḏutaḥh, kabbél na tefillaṭaḥh,
vehon taḥon 'alénu

Ḥanun tiyneh eṭ–vétahh, tén sakhar
lif'ullaṭaḥh, tikvah le-aḥaritaḥh
venashuy ligvulénu

Lo tosif 'oḏ leḏa-ayah, hish mallé lahh
kol–tuyahh, hai da' tammah behibbah,
vekabbéts niddaḥénu

Emor lahh kumi ori, mé'afar hitna 'ari,
mérosh amanah shuri,
dodayikh sham tar-éni

Melekh poḏeh vego-él, haḳém bekhoh
va-él, eṭ–betulaṭ Yisraél, veriyah eṭ–riyénu

Naḥém libbah hanikh-eh, ki lakh
na-eh veya-eh, veHar Tsiyyon yéra-eh,
keyodekha Elohénu

Vehish tiyneh appiryon, mé-ashpoṭ tarim
eyyon, É! Elohim beTsiyyon,
hish tir-enah 'énénu

Garésh shifḥah ve-amah, vetsar hashmér
beḥémah, kaddésh yonaṭekha tammah,
ḥasdash hazarah 'alénu

Or méhesed tén lahh, ka-asher na-amta
lahh, veharḥéy eṭ–gevulahh,
sim kaḏkhod shimshoténu

Vehashéy ha'atarah, leṭammah
hageyirah, el–paneḥa ta-irah,
mipaneḥa malkénu

Lah yekḳaré derushah, 'oz–vehaḏar
leyushahh, shim lahh keter beroshahh,
eṭ–edyahh hi ta'adénu

Haḳém na baḥasadekha, sukkaṭ David
'aydekha, eṭ–keyoḏ malkhutekha,
hish tegalleh 'alénu

Zekhut Immahot

This extended passage uses poetic themes in order to explore the significance of the four maternal ancestors (Matriarchs) who have tremendous symbolic potential. Sarah, Rivkah, Lé-ah and Raḥél are each in turn held up as icons of merit – merit by which we deserve to be recognised.

It is by Hakhm Fatayya, one of the great Iraqi Hakhamim of the 19th and 20th centuries.

The particular poetry of these passages is full of subtle references to Midrashim and other extra-biblical stories of these women's characters. We don't have enough space to narrate them all here – but it is worth dwelling, as this passage does, on the particular significance of Raḥél in these mythologies as a mother and as an advocate on our behalf with the Divine.

זְכוֹר לָנוּ אֱלֹהֵינוּ, זְכוֹת שָׂרָה אִמָּתְךָ
אֲשֶׁר נָעָה וּבָאָה, לָגוּר בְּנֹה קִדְשֶׁךָ
וְאַחֲרֵי בְלוֹתָהּ וְזִקְנֹתָהּ, נִפְקְדָה בְּחֶסֶדְךָ
וּבְצָחוֹק אֵוִיל בְּאֵלִיל, גְּרֵשָׁה שָׂרָה מִחֻלְקֶךָ
וְנֶאֱמָה גֵרֶשׁ אִמָּה, הִיא וּבְנָה מִבֵּיתְךָ
רֹאה עֵתָה אֵיד חֲתָה, יָד יְמִין עַמֶּךָ
אֲזַעַק חֲמֵס מֵאִישׁ רֵמֶס, שְׂאֲרִית עִם צֹאנְךָ
הָאֵם הַזֶּה עִם נֶאֱמָן, לְמֶאֱכֹל וּמֶן לְאוֹיְבֶיךָ
גֵרֶשׁ זֶרֶה עִיר פָּרָא, מִמִּקְדָּשׁ הַדּוֹמָךְ
זְכְּרֵנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עַמֶּךָ

זְכוֹת רִבְקָה אִשְׁרֵי חֲשָׁקָהּ, בִּיצָחֶךָ עֲקָדֶיךָ
וְנִעְתָרָה בְּעֵת צָרָה, בְּהִתְחַנְנָה לְפָנֶיךָ
וּבְרֹאוֹתָהּ שְׁמִתְרוֹצָצָה, הִלְכָה לְבֵית מִדְרָשְׁךָ
וְנֶאֱמָתָ שְׁנֵי בָנִים אֶתָּה, וְרַב יַעֲבֹד צַעֲרֶךָ
וְחֻלֵּק וְתָם בְּשִׁמְךָ נִחָתָם, פִּיּוּ יִסְפֹּר תְּהִלָּתְךָ
זְכְּרֵנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עַמֶּךָ
בְּזִכּוֹת בֵּת בְּתוֹאֵל שְׁלַח גּוֹאֵל, לְאַסִּיר תְּקוּוֹתְךָ
תִּפְלַח שְׁעִיר וּבוֹ תִּבְעֵר, אִישׁ חֲמָתְךָ וְאַפֶּךָ
וְאֵם עֲלָה עַד לְמַעְלָה, הִשְׁלַךְ עָלָיו נַעֲלִיךָ
וְיוֹם נָקָם לְדָמֵי אִישׁ תָּם, חֲשׂוֹף נָא זְרוֹעֶךָ
וְשׁוֹעֲתָם וְצַעֲקָתָם, תַּעֲלֶה נָא לְמַעֲוֹנֶךָ
זְכְּרֵנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עַמֶּךָ

Remember us our Elohim,
recall the merit of Sarah Your
servant, who was first to come to live at Your
sacred oasis. She who after her menopause
was entrusted with mercy even though she
laughed like a fool before an idol. Sarah, who
drove out her own maidservant – she and
her son – from Your house. Look now what
she evokes, the right hand of Your people!
I will violently cry out before a man who
crushes the remnant of Your people, Your
flock! Has a faithful nation been prepared
as food and sustenance for Your enemies?!
Drive out, disperse this wild donkey foal
from Your sacred sanctuary! Remember,
Yehode, Your people for a good design!

Recall the merit of Rebecca,
who cherished Yitshak, Your bound offering,
who accepted her suffering and pleaded
before You. She who, in seeing her twins
fight in the womb went to Your study
house. Pleased with two sons, the elder to
serve Your younger, who had goodness and
simplicity sealed within him – his mouth
designed to tell of Your praises. Remember,
Yehode, Your people for a good design!
Recall the merit of Betuel's daughter, who
sends a redeemer to the prisoner of Your
hope! She who split the Hairy One and with
it burnt a fire of Your anger. If he arises up
above, throw upon him Your shoes, and
bring a day of vengeance for the blood of
the Simple One, with Your bare arms. With
petition and protest, elevate him to Your
abode above! Remember, Yehode, Your people
for a good design!

Zekhor lanu Elohenu, zekhut Sarah
amaṭekha. Asher na'ah uva-ah, lagur
binveh kodshékha. Ve-aharé beloṭahh
vezikṇatahh, nifkedah beḥasdekha.
Uyitshok evil ye-elil, géreshah Sarah
meḥelkekha. Vena-amah garësh amah,
hi uynahh mibétékha. Re-éh 'attah ékh
hattah, yaḏ yemin 'ammekha. Ez'aḳ
hamas mé-ish ramas, she-erit 'am
tsonekha. Ha-im hukhan 'am ne-eman,
lema-akhal le-oyvekha. Garësh zereh
'ayir péré, mimikdash haḏomekha.
Zokhrénu Adonai birtson 'ammekha.

Zekhut Riykah asher ḥashekah,
beYitshak 'akédekha. Vene'tarah, be'et
tsarah, vehitḥannenah lefanekha.
Uyir-oṭahh shemitrotsetsah, halekhah
leyét midrashekha. Vena-amta shené
yanim ittahh, veray ya'ayod tse'irekha.
Vehalak vetam bishmakkh nehtam, piv
yesappér tehillatekha. Zokhrénu Adonai
birtson 'ammekha.
Bizkhuṭ baṭ Betu-él shelah go-él, la-asir
tikvatekha. Tefalah sa'ir uyo tay'ir, ésh
hamatekha ve-appékha. Ve-im 'alah
'ad lema'lah, hashelékḥ 'alav na'alekha.
Veyom nakam liḏmé ish tam, ḥashof na
zero'ekha. Veshavve'atam vetsa'akaṭam,
ta'alah na lim'onekha. Zokhrénu
Adonai birtson 'ammekha.

Zekhut Immahot

The mythology of *Rahél* interceding on our behalf goes all the way back to an intertextual moment in the Tanakh, where in Jeremiah it says: "A cry is heard in Ramah – wailing, bitter weeping – *Rahél* weeping for her children, she refuses to be comforted for her children, who are gone. Thus said the Lord: Restrain your voice from weeping, your eyes from shedding tears; for there is a reward for your labor – declares the Lord: They shall return from the enemy's land."

Later, the Midrashic tradition expands this theme considerably, including in the Zohar, where *Rahél* becomes an avatar of the Shekhinah, the mother/daughter figure who advocates for Her children.

זְכוּת לֵאָה אֲשֶׁר יָצְאָה, לִקְרֹאת יַעֲקֹב בְּחָרָף
חוֹנֶנֶתָהּ וּבִרְכָתָהּ, בְּשֵׁשׁ בָּנִים לְשִׁבְטֵיהֶם
וּבִבְתּוֹת תַּמָּה כְּמוֹ חֲמָה, זוֹרַחַת בְּמַעוֹנָהּ
זְכוּתָהּ וְצִדְקָתָהּ, תִּזְכּוֹר הַיּוֹם לְבָנֶיהָ
וְתִשָּׁעַם וְתִרְגֵּעַם, בְּמִקְדָּשׁ הַדּוֹמָה
זְכָרְנוּ יְיָ בְּרָצוֹן עִמָּךְ

זְכוּת רָחֵל זְכוֹר הָאֵל, לְבָנֶיהָ הַנָּדוּדִים
שֶׁהִכְנִיסָה אֶת-צָרָתָהּ, לְחוּפָתָהּ בְּלֵיל שְׁמוּרִים
וְהִיא נִחְבָּתָהּ תַּחַת מִשְׁתָּהּ, וְעָנְתָהּ מִשָּׁם דְּבָרִים
אֶת-קוֹל שׁוֹעֲתָהּ וְזֹעֲקָתָהּ, הַקּוֹשִׁיבָה נָא מִשְׁחָקִים
קוֹל בְּרָמָה מִפִּיל חוֹמָה, הַנִּשְׁמָע לְמִרְחָקִים
מִיֵּלֶלֶת וְשׁוֹאֵלֶת, הַנִּקְבָּרֶת בְּפִרְשֵׁת דְּרָכִים
אִיָּה יוֹסֵף אִיָּה חוֹפֵף, אֶהְיֶה-לִּי עַל-בֶּן-נְעוּרִים
אִיָּה בֶן אוֹנִי לֹא רָאֵנִי, וְלֹא יָנַק מִחֲדָדִים
הִלְכָה לְשׂאוֹל מֵאֲבוֹת כָּל, אִיפֹה בְּנֵי הַיְּקָרִים
לְכִי שְׂאֵלִי לְבֶן עֶמְרִם, קְבוּר בְּהָר הָעֵבְרִים
בְּנֵי מֹשֶׁה אֵל תַּחֲשֶׁה, אֲנִי נִשְׁתָּה הָעֵדְרִים
וְקוֹל מִקְבֵּר נִשְׁמָע מְדַבֵּר, בְּנֵהִי וְקוֹל תַּמְרוּרִים
לָמָּה דוֹדָה אֶת נוֹדְדָה, לְחַפֵּשׂ בְּהָרִים
אֲנִי נִחוּצָה לְגִדּוֹר פְּרָצָה, לֹא עֵת הַרְבוֹת דְּבָרִים

Siddur Or veShalom is printed under a Creative Commons CC-BY-SA license.

Recall the merit of *Léah*,
who went forth to meet Ya‘aqov Your
chosen one. You had mercy on her and
blessed her with six sons, Your tribes, and
with a pure daughter who shines like the
sun in Your firmament. Remember her and
her righteousness, recall her today for Your
children who are waiting upon You in Your
sacred sanctuary. Remember, יְיָ, Your
people for a good design!

Recall the merit of *Rahél*,
Recall the divine to Your wandering
children! She who entered into her suffering
at her wedding on a night of vigilance! She
who was humbled under her bed and who
answered from there with words, with a
crying voice, screaming out: Please listen
from above! A voice is heard in Ramah,
knocking over walls, it is heard even far
away – yowling and pleading for the
one Buried in the course of her journeys:
"Where is Yoséf?! Where is the one who
corresponds to me, my youngest son?!"
Where is the son of my suffering? I cannot
see him and he does not suckle my breasts?"
She went on to ask of the Ancestors: "Where
are my beloved children?" They told her
to go and ask Amram's son, buried on the
border mountain. 'My son, Mosheh, don't
be silent – where did you leave the flocks?'
A voice was heard from the grave lamenting
with a stammering voice: Why, lovely, are
you wandering searching these mountains?
She said, 'I am obligated to break the barrier

Zekhut Lé-ah asher yatse-ah, likrat
Ya ‘aqov yehirekha. Honantahh
uvérakhtahh, beshésh banim
lishyatekha. Uyevat tammah kemo
hammah, zorahat bim’onekha.
Zekhutahh vetsidkatakahh, tizkor hayom
leyanekha. Ve’titta’ém ve’targi’ém,
bemiqdash hadomekha. Zokhrénu
Adonai birtson ‘ammekha.

Zekhut Rahél zekhor ha-Él, leyanekha
handudim. Shehikhnisah et-tsaratkha,
lehuppatakha belél shimurim. Vehi
nehbetah tahat mittatakha, ve’anetah
misham devarim. Et kol shav’atakha
veza’akatakha, hakshiyah na
mishehakim. Kol beramah mapil
homah, hanishma’ lemerhakim.
Meyallelet vesho-elet, hanikberet
befarashat derakhim. Ayyeh yoséf
ayyeh hofef, ahahh-li ‘al-ben-ne’urim.
ayyeh ben oni lo ra-ani, velo yanak
mehaddaddim. Halekha lish-ol
me-ayot kol, efah banai haykarim. Lekhi
sha-ali levan ‘Amram, kavur behar
ha’ayarim. Beni Mosheh al tehesheh,
an natshtah ha’adarim. Ve’kol
mikever nishma’ medabbér, binhi ve’kol
tamrumim. Lammah dodah at nodédah,
lehappés beharim. Ani nehotsah ligdor
pirtsah, lo ‘et harbot devarim.

Zekhut Immahot

In Ékhah Rabbah, Raḥél
is seen browbeating God
into submission:

"...When Raḥél saw the
events of the Destruction and
the Israelites being sent into
exile from their land, she
jumped in front of God and
said: "Master of the Universe!
it is known before You that
Your servant Ya'akov's love
for me knew no bounds, and
he worked for seven years for
me. When those seven years
were completed and the
time came for my marriage
to my husband, my father
exchanging me with my
sister. This was difficult for
me, when I learned of this.
I informed Ya'akov, and I
gave him a sign so that he
could distinguish between
me and my sister, so that
my father would not be able
to exchange me. After that
I consoled myself, I suffered
[to overcome] my desire and
had compassion for my sister
that she not suffer disgrace,
and I gave her all the signs
that I had given to my
husband ... (cont.)

מִשָּׁה עָנָה בְּמִגְנָה, לִיהוֹשֻׁעַ בֶּנֶד מִסְרֵתִים
יְהוֹשֻׁעַ בְּנִי עֲנֵנִי, אָנָּה הִמָּה הַשְּׁבָטִים
לְמוֹל בְּכִיָּתָהּ וְצַעֲקָתָהּ, בְּכָה גַם הוּא לְעִמָּתָהּ
וְקוֹל בְּכִיָּתָם וְשׁוֹעָתָם, עֲלֵתָה לְשָׁמַי מְרוֹמִים
דּוֹמִי אִמִּי מַעַט רָגַע, פֶּן אָמוּת וְאָגוּעַ
אֲנִי מִסְרֵתִים לְזִקְנִים, וְלַמְּלָכִי דּוֹד הָרוּעִים
הַלֵּכָה מִשָּׁם בְּחַפְזוֹן, וּבָאָה לְקַבְּרֵי עִיר צִיּוֹן
וְאָמְרוּ לָהּ בְּמִקְדָּשׁ מְכוּן, שָׁם תִּבְקָשִׁים וְשָׁם תִּמְצָאִים
וְכִרְאוֹת רַחֵל כִּי אֵין חֳמוֹת וְחַל, וְאַבְנֵי מִקְדָּשׁ הֵם שְׂרוּפִים
וְאֵין כְּהֲנִים וְלוֹיִים, וְאֵין אֲרוֹן וְכִרּוּבִים
צַעֲקָה מִרְ חֲמִרְמִר, וְחִלְצָה מִרְגְּלָהּ מִנְּעָלִים
וְקָרְעָה אֶת־כְּתוֹנֶת פָּסִים, וְהִצְעִיף וְהִמְעִילִים
וְשָׁק חֲגֶרָה עָלֶי בְּשָׂרָהּ, וְנִתְגַּלְגְּלָה בֵּין סְלָעִים
וְשִׁפְחָה יָד עַל־בֶּן נִכְבָּד, אֲשֶׁר נֶאֱבַד בֵּין הָעַמִּים
וְקִשְׂרָה חֶבֶל עַל־עַם חֶבֶל, וְעִשְׂתָּה מִסְפֵּד כְּתַנִּים
קָפְצָה בְּחַפְזוֹן לֵאל עֲלִיוֹן, וּבִקְעָה אֶת־כָּל הָרִקְיעִים
וְעֲלֵתָה לְמַעַן לְרוֹם חֲבִיּוֹן, וְעִמְדָה לִפְנֵי צוּר עוֹלָמִים
וְתִבְעָה עֲלֻבּוֹן שְׁל־עַם צִיּוֹן, בְּשָׁק וּבְכִי וּבְתַחֲנוּנִים
אָנָּה אָבִי לְקוֹל כְּאֲבִי, תִּפְנֶה אֵלַי בְּרַחֲמִים
צוּר תַּעֲוִידָה הָאֵם עֲדָה, תִּהְיֶה אֲבוּדָה לְעוֹלָמִים
וְאֵיד כָּלָה מִחִיק בְּעֵלָהּ, תִּגְרַשׁ אוֹתָהּ לְמִרְחָקִים

Siddur Or veShalom is printed under a Creative Commons CC-BY-SA license.

but it is not yet time.' Mosheh answered, 'I
left them with Your son, Yehoshua'.
'Yehoshua', my son, answer me – where are
the tribes?!' Seeing her tears and her despair,
he too started crying for the nation. The
sound of their weeping and pleading arose
to the highest Heavens. Yehoshua' said: 'Be
still, my mother, just for a moment, lest I die!
I left them in the charge of the elders and the
kings of the Davidic line, the shepherds.' She
went from there in a hurry and came to the
graveyards of the city of Tsiyyon. They said
to her in that sacred abode: there you should
seek them and there you will find them.
When Raḥél saw that the walls had fallen
and the sacred stones were tumbled down,
and there were no priests, and no Levites,
and no Ark, and no Keruvim – she wailed
a bitter desperate cry and threw her shoes
from her feet, ripping her multicoloured
tunic and her scarf and her mantle. She
dressed in sackcloth upon her flesh and
she rolled about in the dust. She struck her
hand upon the beloved child whom she had
lost among the nations and she tied a rope
around the useless nation, making a eulogy
like a dragon. She jumped in haste to the
supernal É! and tore open all of the Heavens
and rose to the highest hidden height. She
stood before the Rock of Eternities and
charged THEM with an offence against the
nation of Tsiyyon – in sackcloth, and with
tears, and with pleading: 'Please, my Parent,
turn towards the pain of my voice, turn to
me in mercy!' Only the Rock can verify if
this nation is lost forever – how can a bride

Mosheh 'anah bimginnah, liYhoshua'
benékh mesartim. Yehoshua' beni
'anéní, anah hémah hasheyatim. Lemul
bikhyatahh vetsa'akatahh, bakhah
gam hu le'ummatāhh. Vekol bikhya.
bam veshav'atam, 'aletah lishmé
meromim. Dommi immi me'at rega',
pen amut ve-egva'. Ani mesartim
lazkenim, ulmalkhé David haro'im.
Halekhah misham behippazon, lekiyre
'ir Tsiyyon. Ve-ameru lahh bemikdash
makhom, sham teyakshim vesham
timtse-in. Vekhir-ot Raḥél ki én homot
vahél, ve-ayné mikdash héme serufim.
Ve-én Kohanim uLviyyim, ve-én aron
ukhruyim. Tsa'akah mar hamarmar,
vehaletsah méraglahh min'alim.
Vekar'ah et ketonet passim, vekatssa'if
vehame'ilim. Vesak' hagerah 'alé
besarāhh, venitgalgelahh ben sela'im.
Vetafehah yad 'al-bén nikhbad, asher
ne-eyad ben ha'amim. Vekasherah
hevel 'al-am hevel, ve'asetah misped
katanim. Kafetsah behippazon le-Él
'elyon, uyaqe'ah et-kol hareki'im.
Ve'aletah lim'on lerum hevyon,
ve'amedah lifné tsur 'olamim. Vetave'ah
'elbon shel-am Tsiyyon, besak uykhi
uytāhanunim. Anna ayi lekol ke-éyi,
tifneh elai berahamim. Tsur te'udah
ha-im 'edah, tiyeh ayudah le'olamim.
Ve-ekh kallah méhek ba'alāhh, tegarësh

Zekhut Immahot

(cont.) so that he would think that she was Raḥél. And this was not all—I went under the bed where he lay with my sister: he would speak with her, and I responded every time, while she remained silent, so that he would not recognize her voice. I acted kindly with her; I was not jealous of her, and I did not cause her to be shamed and disgraced. What am I, flesh and blood, dust and ashes, that I was not jealous of my rival wife, and that I did not allow her to be shamed and disgraced, but You, merciful living and eternal Sovereign, why were You jealous of idolatry that is of no import, and exiled my children who were slain by the sword, and allowed their enemies to do with them as they pleased?"

God's mercy was immediately revealed, and THEY said: "For your sake, Raḥél, I shall return Yisraél to their place—for there is a reward for your labor [...]. Your children shall return to their country"

(Vilna Ed. Petiḥa 24)

ואיך שלחת האם מקו, ולא לקחת הבנים
ואיך נטשת הצאן תועים, בין אריות ולבאים
ואיך תדוס לבני אדום, המקריבים מהם זבחים
האם לא תם עון פשעם, בידי מים הזדונים
האם מצער לפניך, אלף שנים בעיניך
ואלף שני נטה לערוב, ולא חדל המכאוב
ואיה אות הפלאות, וחשבון מועד מועדים
מתי תרחם מתי תנחם, ואתה דוחה מיום לימים
אל איום תנה פדיוס, ולא תדחה עוד בדברים
קול יוצא מעל כסא, דומי בתי כלת איתנים
מנעי דמעה מעיניך, ואת־חכך מתחננונים
כי מרוב שיחך ובכייתך, נדדו כל־העליונים
והוא עלה עד מעלה, ונכמרו הרחמים
ולא אדום עדי אקום, דמי עבדי הנשפכים
ובזמן קצר אהיה קוצר, ובוצר כל־הרשעים
אגזור אבנא תמחי צלמא, ותדיק יתיה לרסיסים
ואפתח תיבות הסתומות, של נשמות הבלועים
קומי אורי התנערי, ולבשי בגדך היקרים
גם קול עמי ולאמי, הם מתודים ואומרים
אם ענינו ענו בנו, עשה נא למען שמך
זכרנו יי ברצון עמך.

Siddur Or veShalom is printed under a Creative Commons CC-BY-SA license.

be cast away from her husband to such distances? How can You send a mother from her nest and not at least take the children? How can you abandon the flock when lions roam about? How can you be silent in the face of Edom's children who sacrifice the nation like animals? Is their iniquity not simple – can it not be cleansed in water? Is it painful before you – when a thousand years are like a day in your eyes? Well the second millenium has been given over to beasts and the pain has not ceased! Where is the sign of wonder and responsibility – the appointed meeting place? When will you be merciful? When will you comfort? You push it off from one day to the next until it is awful and their captivity can no longer be redeemed? A voice emerged from the throne: 'Be silent my daughter, bride of pine – wipe the tears from your eyes, and hold off on your pleading, for all of your questions and your tears have stirred the supernal ones.' Then THEY rose up to the highest heights and gathered up mercy, and said: 'So Edom will not establish itself on the blood spilt of My servants, and in short time I will bring a just end to all the wicked. I will decree the protests valid and I will rise up to open the hidden letters of the swallowed souls. To my Bride I will say: Get up, My Light, Arise and dress Yourself in the garments of Your glory!' So all the voice of my nation will attest and agree saying, 'If we have made mistakes – answer us, and do it for Your Name's sake!' Remember, ידוד, Your people for a good design!

otahh lemerhakim. Ve-ekh shilahta
ha-ém mikén, velo lakahta habanim.
Ve-ekh netashta hatson to'im, bén arayot
ulyaim. Ve-ekh tiddom liyné edom,
hamakrivim méhem zeyahim. Ha-im
lo tam 'avon pish'am, bidé mayim
hazédonim. Ha-im mits'ar lefanekha,
elef shanim be'énékha. Ve-elef shéni
natah la'aroy, velo hadal hamakh-oy.
Ve-ayyeh ot hapela-ot, veheshbon mo'ed
mo'adim. Mat'ai terahém mat'ai tenahem,
ve-attah doheh miyom leyamim. El ayom
tenah pidyom, velo tidheh 'od bidyarim.
Kol yotsé mé'al kissé, dommi biṭti kallat
étanim. Min 'i dim'ah mé'énekha, ve-et
hikkékh mitaḥanunim. Ki méroy sihékh
uyikhyatékha, nadeḏu kol-ha'elyonim.
Vehu 'alah 'ad ma'lah, venikhmeru
haraḥamim. Uvizman katsér ehveh
kotsér, uyotsér kol-haresha'im. Egzor
ayna tamhé tsalma, veṭaddik yatéhh
lirsisim. Ve-eftah téyot haseṭumot, shel
nishmot habelu'im. Kumi ori hitna'ari,
velivyshi bigdékh haykarim. Gam kol
'ammi ul-ummi, hém mitvaddim
ve-omerim. Im 'avonenu 'anu yanu,
'aséh na lema'an shemekha.
Zokhrénu Adonai
birtson 'ammekha.

Ashirah keShirat Mosheh

This piyyut, traditional to Moroccan communities, introduces Shirat haYam, the Song of the Sea, by going through each of the songs of Tana"kh in turn. It is thus a piyyut which centres the contributions of female Biblical characters.

While it also has dedicated tunes, it is often sung to the same melody as the Shirat haYam, and on Shabbat Shirah and the 7th day of Pesah, it is sung directly before it.

The iteration of biblical characters found here (Mosheh, Miryam, Yehoshua', Devorah, Hannah, David, and Shelomoh) are all known for having formal songs in the Tana"kh in their names. To all of these songs of our people we add our own song, referenced in the final stanza, to be sung at the future redemption.

אֲשִׁירָה כְּשִׁירָה
מֹשֶׁה לֹא שִׁיר
יְנִשֶּׂה, אֲזִי יִשִּׁיר מֹשֶׁה אֶת־
דְּבָרֵי הַשִּׁירָה: אֲשִׁירָה כְּשִׁירָה
מִרְיָם עַל שִׁפְתַּי
הֵימָּן, וַתִּשָּׂא מִרְיָם אֶת־
דְּבָרֵי הַשִּׁירָה: אֲשִׁירָה כְּשִׁירָה
יְהוֹשֻׁעַ בְּהַר
הַגִּלְבּוֹעַ, אֲזִי יִשִּׁיר יְהוֹשֻׁעַ אֶת־
דְּבָרֵי הַשִּׁירָה: אֲשִׁירָה כְּשִׁירָה
דְּבוֹרָה בְּהַר
תְּבוֹרָה, וַתִּשָּׂא דְבוֹרָה אֶת־
דְּבָרֵי הַשִּׁירָה: אֲשִׁירָה כְּשִׁירָה
חַנָּה עִם בְּעֵלָהּ
אֶלְקָנָה, וַתִּשָּׂא חַנָּה אֶת־
דְּבָרֵי הַשִּׁירָה: אֲשִׁירָה כְּשִׁירָה
דָּוִד מִזְמוֹרִים
יְצַמִּיד, וַיְדַבֵּר דָּוִד אֶת־
דְּבָרֵי הַשִּׁירָה: אֲשִׁירָה כְּשִׁירָה
שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה לוֹ
אִמּוֹ, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר
לְשְׁלֹמֹה: אֲשִׁירָה כְּשִׁירָה
יִשְׂרָאֵל בְּבִיאת
הַגּוֹאֵל, אֲזִי יִשִּׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־
דְּבָרֵי הַשִּׁירָה:

Let's sing like the song

of Mosheh, a song never forgotten: "Thus Mosheh will sing all the words of this song"

Let's sing like the song of Miryam upon the seashore: "Thus sang Miryam the words of this song"

Let's sing like the song of Yehoshua' on Mt. Gilboa: "Thus Yehoshua' will sing the words of this song"

Let's sing like the song of Devorah on Mt. Tabor: "Devorah sang the words of this song"

Let's sing like the song of Hannah with her husband, Elkanah: "Hannah sang the words of this song"

Let's sing like the song of David with apportioned melodies: "David spoke the words of this song"

Let's sing like the song of Shelomoh, crowned with his mother's crown: "A Song of songs, by Shelomoh"

Let's sing like the song of Yisraél, at the coming of the Redeemer: "Thus Yisraél will sing the words of this song."

Ashirah keshirat
Mosheh, shir lo
yinaseh, Az yashir Mosheh et
diyрэ hashirah. Ashirah keshirat
Miryam, 'al sefat
hayam, Vatar Miryam et
diyрэ hashirah. Ashirah keshirat
Yehoshua' beHar
haGilboa', Az yashir Yehoshua' et
diyрэ hashirah. Ashirah keshirat
Devorah, beHar
Teyorah, Vatar Devorah et
diyрэ hashirah. Ashirah keshirat
Hannah 'im ba'alakh
Elkanah, Vatar Hannah et
diyрэ hashirah. Ashirah keshirat
David, mizmorim
yatmid, Vaydaber David et
divрэ hashirah. Ashirah keshirat
Shelomoh ba'atarahshe'itterah lo
immo, Shir haShirim asher
liShlomo. Ashirah keshirat
Yisraél, beyi-at
hagoél, Az yashir Yisraél et
diyрэ hashirah.

Yehidah Ra'yah

This piyyut is from Morocco, written by Rabbi David Hasin and is famous as a wedding song. The piyyut praises the many virtues of the bride, and in doing so centres Biblical female figures, with a rich tapestry of references making comparisons to Estér, Rut, Ya'el, even David's love-song to Yehonatan:

"I grieve for you, My brother Jonathan, You were **most dear** to me. Your love was wonderful to me, More than the love of women."
David, II Shemuél 1:26

"And Estér **held grace in the eyes of all who saw her.**" Ester 2:15

"Daughter, I will seek for you a resting-place," Na'omi, Rut 3:1

"Blessed among women is Ya'el, among women in the tent she is blessed." Devorah, Shofetim 5:24

יְחִידָה רַעֲיָה גַל נָעוּל גַּן רִוָּה

הַלְלִי יוֹצֵרֶךָ לְבָבוֹת בּוֹחֵן

כִּי קוֹלֶךָ עָרַב וּמִרְאֶךָ נְאוּה

אַיִלַת אֲהָבִים וַיַּעֲלֵת חֵן

הַיָּפָה בְּנָשִׁים כָּלָה כְּבוֹדָה

נְעֻמַּת מָאֵד מִכָּל כְּלִי חֲמֻדָּה

מְזֻהָב מִפָּז מֵאֲדָם וּפְטָדָה

בְּעֵינַי כָּל רוֹאֶיךָ אֶת נִשְׂאֵת חֵן, כִּי...

וְדַמוּת פָּנֶיךָ רַעֲיָתִי הֵן יְדַמוּ

לִירֵחַ יָקָר מְלֵא בֶן יוֹמוֹ

בְּרוּךְ הָאֵל שֶׁבָּרָא בְּעוֹלָמוֹ

בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וַיֵּאמֶר לְמִצּוֹא חֵן, כִּי...

הָלוֹא אֲבַקֵּשְׁלֶךָ בֵּית מְנוּחָה

תוֹךְ נוֹה שָׁלוֹם בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה

כִּבְד אֲכַבְּדֶךָ מֵאֵד בְּמִנְחָה

הָאֶבֶן הָרִאשִׁי תִשְׁאֹת חֵן חֵן, כִּי...

Unique Beloved,

open the locked and thirsty garden.

Praise to your Maker, who evaluates hearts – **for your voice lilts and your face is beautiful, a doe of lovers, bringing grace.**

The most beautiful woman, the honoured bride – **the most dear**, more than any treasure – more than gold, rubies, or emeralds. **In the eyes of all who see you, you hold grace, for...**

My love, your face they can only imagine – like the beloved moon on its first day – to whom we say "Blessed is the *Él* who created in Their world, good diverse beings" to find grace, **for...**

I will seek for you a house of rest – among the oases of peace in quiet and tranquility. I have honoured you truly with gifts, so the capstone will tell of your many graces, **for...**

Yehidah ra'yah

gal na'ul gan raveh

Haleli yotserékhevayavot bohen

Ki kolékh 'arév umar-ékh naveh

Ayyelet ahavim veyala'hén

Hayafah yanashim kallah kheyudah

Na'amt me-od mikol kelé hemdah

Mizahav mipaz mé-odem ufidat

Be'éné khol ro-ayikh at nosét hén,

Ki kolékh 'arév umar-ékh naveh

Ayyelet ahavim veyala'hén

Udmu't panayikh ra'ya'ti hén yidmu

Leyaréh yakar malé yen yomo

"Barukh ha'El shebara ye'olamo

Beriyavot toyot" vayomer limtso hén,

Ki kolékh 'arév umar-ékh naveh

Ayyelet ahavim veyala'hén

Halo avakkésh lakh bet menuhah

Tokh neveh shalom behashket uyeyithah

Kabbéd akhabbedékhevayavot beminah

Ha-eyen haroshah teshu-ot hén hén

Ki kolékh 'arév umar-ékh naveh

Ayyelet ahavim veyala'hén

Showing the density of these references, the first verse alone links six quotes: Shir haShirim 6:9 and 4:12, Yisha'yahu 58:11, and Mishlé 17:3, followed by Shir haShirim 2:14 and Mishlé 5:19 to form the chorus.

Quotes from Shir haShirim make comparison to the capital-B Bride, the Shekhinah. This ambiguity is particularly explored in the final verse, where the psalms of David are referred to as praises to **You**. The psalms are of course addressed to the Divine. Are we instead directing them to our human bride, are we now switching to praising the Divine, are we revealing that the Divine has been the subject the entire time, or does the whole poem speak to both? See a similar switch in Hayda'tem Yedidai, page 769. This plays with the kabbalistic notion of hieros gamos – that our affairs mirror and correspond to those in the divine realm. Thus a human wedding is also a tikkun which can unite different divine aspects above.

אם לא תדעי לך יפה והגונה
על מה ועל מה דודי לך אתנה
רבות בנות את עלית על כלנה
שקר היופי והבל חן, כי...

מהרי באי לגני אחותי
אל בית אמי ואל חדר הורתי
ולקחת מידי את-ברכתי
אם נא כי מצאתי בעיניך חן, כי...

תברך מנשים באהל הנה
שרה ורבקה לאה ורחל
לקראתה הפנות צאניה וראניה
תפארת לראשה לוית חן, כי...

דוד המלך מגזעו משיח
בשיריו ושבחיו לך ישבח
שיר המעלות שיר למנצח
לדוד מזמור דברי פי חכם חן,
שיר המעלות שיר למנצח...

Siddur Or veShalom is printed under a Creative Commons CC-BY-SA license.

If you don't know how beautiful and fit you are – then I will tell you, my beloved, of every detail: there are many girls but you are greater than them all. Beauty is a lie and grace is fleeting, **for...**

Quick, come to my garden, my sister – to my mother's house and my parents' room! Take from my hand my blessing, if you please, then find grace, **for...**

Blessed among these women of the tent: Sarah, Rivkah, Léah and Hānnah – to call out to the girls to go out and see – beauty adorns her head, an escort of grace, **for...**

David the King, from his stem the Anointed – with his songs and his praises to **You** we praise, a pilgrim song, a song for the conductor, a song for David: words from the mouth of a wise person bring grace. A pilgrim song, a song for the conductor...

Im lo téde'i lakh yafah vahagunah
'Al mah ve'al mah doḏai lakh ettenah
Rabbot banoṭ at 'aliṭ 'al kullanah
Sheker hayofi vehevel hahén,
Ki kólékh 'arév umar-ékh naveh
Ayyeleṭ ahayim veya'alaṭ hén

Mahari bo-i leganni ahoṭi
El bét immi ve-el heḏer horaṭi
Velaḳaḥt miyaḏi eṭ-birḳhaṭi
Im na khi matsaṭi ye'énayikh hén,
Ki kólékh 'arév umar-ékh naveh
Ayyeleṭ ahayim veya'alaṭ hén

Teyorakh minashim ba-ohel hénnah
Sarah veRivḳah Lé-ah veHānnah
Likraṭahh habanoṭ tse-enah ur-enah
Tif-eret leroṣahh livyaṭ hén
Ki kólékh 'arév umar-ékh naveh
Ayyeleṭ ahayim veya'alaṭ hén

David haMelekh migiz'o Mashiah
Beshirav ushyahav lakh yeshabéah
Shir hama'aloṭ shir lamnatséah
LeDavid mizmor diyre fi ḥakham hén
Shir hama'aloṭ shir lamnatséah...

Shalom leVen Dodi

is by Shelomoh ibn Gabirol, 11th Century Spanish poet, and arguably the most famous paytan of all time. It is a luscious love poem, drawing heavily on Shir haShirim. It was preserved as a pizmon in North Africa, and has become popular in recent years across Mizrahim.

Refa Tsiri

is by Hakham *Raphaël* "Antébi" Tabbush, the most significant paytan and composer in the Syrian tradition. The style and philosophy he developed in the 19th Century – the way he wrote piyyutim, composed (and nicked) melodies, and applied piyyut melodies to liturgy – is continued to this day. This poem is a prayer for healing, and its melody is taken from a now little-known Ladino song, *Trista Vida*.

...the Lady. This title is commonly used to invoke Sarah Iménu, referencing Beréshit 16. Antébi refers to Yisraél here as the children of Sarah, rather than more commonly invoked ancestors such as Ya'akov, perhaps due to the tradition to invoke one's mother and the Imahot in the prayer for the sick.

שָׁלוֹם לְבֵן דּוֹדִי, הַצֵּחַ וְהָאֲדָמוֹן
שָׁלוֹם לְךָ מֵאֵת, רִקְהָ כְּמוֹ רִמּוֹן

לְקִרְאָת אַחֲוֹתֶיךָ רוּץ, צֵא נָא לְהוֹשִׁיעָהּ
וְצִלַּח כִּבְּן יִשָּׁי, רַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן

מָה לְךָ יָפָה פִּיָּה, כִּי תַעֲזֹרְרִי אֶהְבָּה
וְתַצְלִי־לִי קוֹלְךָ, בְּמַעִיל בְּקוֹל פְּעָמוֹן

הָעֵת אֲשֶׁר תַּחְפּוֹץ, אֶהְבָּה אַחִישָׁנָה
עֲתָה וְעַלְיָךְ, אֶרֶד כְּטַל חֶרְמוֹן

רָפָא צִירִי
אֵל נְאֻמָּן, כִּי אַתָּה רוֹפֵא אֲמָן
אֶת רֹאשִׁי, שׁוּר חֲלָשִׁי
וְתֵן כֹּחַ לְנַפְשִׁי

בִּתְחַ שְׁעַר הַרְחָמִים, רִם שׁוֹכֵן בְּמְרוֹמִים
עַל עַבְדְּךָ, שִׁים חֲסִידְךָ
אֵין מְרַחֵם בְּלַעְדְּךָ

אֵל חֵי רְצָה לְתַפְלָתִי, וְחוֹשָׁה לְעֹזְרָתִי
בְּמַהֲרָה, דְּרוֹר קְרָא
לְעַם בֶּן הַגְּבִירָה

Hello, my love so pure and ruddy!
Hello, to you – from She whose
cheek is like a pomegranate's rind!

Run to meet Your Sister,
Please, go out and save Her!
Empower her like Yishai's son over the
forces of Amman.

What's up, gorgeous? You've aroused
me to love. Your voice chimes in my
mind cloaked within the sounds of bells.

The moment that You want my love,
I'll rush to You! Then I will gush down
upon You like dew on Mt. Hermon.

Heal Her, She is my Envoy to You
Él, You who are an expert healer!
She is the first to help when I'm weak,
So give strength to Her, my soul.

Open mercy's gates, – You who dwells
high above in the Heavens! Upon Your
servant show love – for there is none
who is merciful other than You.

Living Él, desire my prayer, and incline
Yourself to assist me – Quick!
Call out for liberation to Your nation –
they who are the child of the Lady.

Shalom leven dodi,
hatsah vеха-admon,
Shalom lekha mé-ét,
raḳaḥ khemo rimmon.

Likrat aḥotekha ruts,
tsé na lehoshi'ahh,
utslaḥ keyen Yishai,
rabbat bené 'ammon.

Mah lakh yefé fiyyah,
ki te'oreri ahayah,
utsaltseli kolékh,
kam 'il bekol pa'amon.

Ha'et asher tahpots,
ahayah ahishennah,
'ittahh ve'alayikh,
ered ketal Hermon.

Refa tsiri él ne-eman,
ki attah rofé uman,
at roshi, shur ḥalshi,
vetén koah lenafshi.
Petah sha'ar harahamim,
ram shokhén bameromim,
'al 'aydakh, sim ḥasdakh,
én merahém bil'adakh.
Él Hai retséh litfillati,
vehushah le'ezraṭi,
bimherah, deror kera,
le'am ben hagevirah.